

בסייעתא דשמיא

קובץ

אור השבת

יוצא לאור עולם לראשונה

לכבוד השמחה השרויה

במעון ראש המכון

הגה"ח הרב משה שוודץ שליט"א

לעת שמחת לידת הבת שתחי'

בסימן טוב ובמזל טוב

שבת בראשית תשפ"ב

הוצאת ספריו וכתביו הק'
ומפעלים להפצת תורתו

©

כל הזכויות שמורות

למורשת 'אור החיים' הקדוש

בראשות הרה"ג משה שוורץ שליט"א

כתובת רחוב סוקולוב 9 ב' בני ברק

קו המורשת 077-490-4173

מייל g0527150039@gmail.com

אור השבת

לקט נבחר של שישים ושמונה ניצוצי אורה, כמנין חיי"ם, להאיר להולכים בארצות החיים, מאוצרותיהם של גדולי הדורות אשר הוסיפו וחדשו לפי דברי רבנו שכתב ב'אור החיים':

"כִּי בְשַׁעַת הַבְּרִיאָה לֹא בָּרָא ה' כַּח בְּעוֹלָם זוֹלָת לְעַמְד שֵׁשֶׁת יָמִים".

פתח האור

מאותו יום נשגב וקדוש בו האציל הקב"ה מתחת יד קולמוסו של רבינו את שלהבת הספר אור החיים הקדוש, לא כבה מדורת בית המוקד שבספרו, וניצוצותיו הולכים ומתפשטים ימה וקדמה. כל תיבה וכל דיבור בספרו הקדוש מתפוצץ לשבעים פנים כסלע תחת הפטיש; כל מאמר בספר הקדוש מתחלק לגיצים בווערים ושביבים מאירים שמדליקים את כל הבירה, עד שכל הגולה מתלקחת בלבתאשו של רבנו המאיר לארץ ולדרים עליה באור החיים.

כנהר שמימיו פרים ורבים, עדים אנו לאותו חזיון פלא, אשר בכל דור ודור, ובכל שנה ושנה, עומדים גדולי התורה צדיקי הדורות, ארזי הלבנון ואדירי התורה, על גבי המעלה שלפני מנורת האור של רבנו ומדליקים מנר לנר ומשיאין משואות של אורה מתוך דברי קדשו, אשר ממנו יתד ופינה לבנות עליו טירות כסף וארמונות שן, לעטרו בציצים ופרחים כפְּרִים עם נרדים, לסלסל בדבריו ולהוסיף עליו פרפראות לחכמה, לחתות מגחליו הבוערים מלא חפניים דרך חיים ותוכחת מוסר.

במאמר שלפנינו לפנינו נציג דוגמא אחת מני רבות, שממנו יוכל כל רואה לעמוד משתאה ומשתומם כיצד יסוד אחד בודד שחקק רבנו בספרו, הפך והיה לאבן יסוד אשר ממנו חצבו גדולי הדורות מרגליות טובות, עד שאספנו כאמיר גורנה יותר שישים ושמונה ניצוצי אורה כמנין חיי"ם!

ואמנם דעת לנבון נקל כי מאחר ודברי תורה עשירים בזמנינו, ורבו כמו רבו הספרים דאיכא בשוקא, כך שבוודאי לא השיגה ידנו להביא כל מה שענו ואמרו עליו דברים הרבה בספרי האחרונים, אך על כל פנים יהי נא מה שנכתב כאן לאות לישראל לדעת עד כמה אין אנו משיגים אפס קצהו מקדושת הספר אור החיים הק', שכל אות מתפשט לל"ב נתיבות ולשבעים פנים ויותר, לאין ערוך ואין חקר.

בפירושו לפרשת בראשית (ב, ג) כותב רבנו בלשון קדשו:

כִּי בַשַּׁעַת הַבְּרִיאָה לֹא בָרָא ה' כַּח בְּעוֹלָם זוּלַת לַעֲמֹד שְׁשַׁת יָמִים לְטַעַם הַנוֹדַע לוֹ, גַּם יָדוּעַ לַיּוֹדְעֵי אָמֶת. וְנִתְחַכֵּם ה' וּבָרָא יוֹם אֶחָד הוּא יוֹדַע לָהּ וּבּו בַיּוֹם חוּזֵר ה' וּמִשְׁפִּיעַ נַפְשׁ לְעוֹלָם שְׁעוֹר הַמְקִיִּם עוֹד שְׁשַׁת יָמִים וְכֵן עוֹזֵה וְזוּלַת זֶה הַיּוֹם הָיָה הָעוֹלָם חָרַב בְּגִמְרַ שְׁשַׁת יָמִים וְחוּזֵר לְתַהוּ וּבַהוּ וְצָרִיךְ ה' לְהַכִּינּוּ פֶּעַם ב' וּבְאִמְצָעוֹת שְׁשַׁת הָעוֹלָם עוֹמֵד...

וּלְךָ לְדַעַת כִּי מְצִיאוֹת הַשַּׁבָּת בְּעוֹלָם הוּא קִיּוּמוֹ הַמְקִיִּמִים אוֹתוֹ כִּי אִם אֵינן מְקִיִּמִים שַׁבָּת אֵינן שַׁבָּת, וְתִמְצָא שְׁאֲמָרוּ ז"ל (שַׁבָּת קִנְיָה) חֵלֵל עָלָיו שַׁבָּת אֶחָד כְּדִי שִׁישְׁמֹר שַׁבָּתוֹת הַרְבֵּה וְאִם אֵינן שׁוֹמְרֵי שַׁבָּת מֵהַ זֹאת עוֹשֶׂה. וְלָזֶה כָּל הַמְקַדְּשׁ אֶת הַשַּׁבָּת וְכוּ, פְּרוּשׁ, מְקִיִּים וְשׁוֹמְרֵי קִדְשָׁתוֹ, בְּאִמְצָעוֹת זֶה יִשְׁנֶה לְשַׁבָּת וּמִאִמְצָעוֹתוֹ מִתְקִיִּים הָעוֹלָם. הָרֵאֶת לְדַעַת כִּי הוּא הַמְקִיִּים הָעוֹלָם וְאֵינן לָךְ שְׁתַּף גְּדוֹל מְזִה כְּדִין וְכִהְלֵכָה. וּלְךָ לְדַעַת כִּי מִיּוֹם בָּרָא אֱלֹהִים אָדָם לֹא חָסַר הָעוֹלָם דְּבַר הַמְעַמִּיד צְדִיק יְסוּד עוֹלָם שֶׁהוּא שׁוֹמֵר שַׁבָּת כִּי אָדָם שׁוֹמֵר שַׁבָּת הָיָה עָלָיו הַשְּׁלוֹם (ב"ר כב) וְאֶחָדֵי קָם שַׁבָּת בְּנֵו כִּי הוּא הָיָה צְדִיק גְּמוּר וְאֶחָדֵי כְּפֵה צְדִיקִים וְכִשְׁזֶה נוֹפֵל כְּבָר בָּא הַשֶּׁמֶשׁ שׁוֹמֵר שַׁבָּת מִתּוֹשְׁלַח וְכוּ נַח שֵׁם אַבְרָהָם וְכוּ וּמִשָּׁם לֹא פְּסָקָה שְׁמִירַת שַׁבָּת מִיִּשְׂרָאֵל וְאֶפְלוּ בְּמִצְרַיִם הָיוּ שׁוֹמְרֵי שַׁבָּתוֹת כְּמִאֲמָרָם ז"ל (שְׁמוֹר פ"א) וְנִכּוֹן. עַכְל"ק.

כִּי בּו שַׁבָּת מְכַל מְלֵאכְתּוֹ

רבנו כתב שם לבאר בזה את לשון הכתוב (בראשית ב, ג) 'ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אתו כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות: ונראה לפרש לפי מה שכתבנו למעלה כי העולם היה חסר הקיום עד שבאתה שבת ועמד העולם. ויש להעיר בזה שאותם ימים קדם שבאה שבת במה היה העולם עומד וכשם שהספיק לחיות באותן ימים בלא נפש השבת היה מתמיד והולך.

וכאן כותב רבנו יסוד הנ"ל שהעולם נברא רק לששה ימים ובכל שבת מתחדש כוח הבריאה לעוד ששה ימים. ובזה מפרש רבנו את לשון הכתוב, וז"ל: והוא אומרו כי בו פרוש באמצעות יום זה שבת מכל מלאכתו, ופרש מה היא המלאכה היא הבריאה עצמה כי לא מהתקון שהוא המעשה לבד שבת אלא גם מהבריאה, וכבר כתבתי למעלה שהבריאה היא יש מאין והוא מה שנברא ביום ראשון בדבור אחד והמעשה הוא התקון אשר תקן דבר יום ביומו ובאמצעות יום שבת משפיע בכללות העולמות רוח המקימת עוד ששת ימים. עכ"ל. [פירוש, שביום השבת לא הסתיימה רק מלאכת בריאת העולם בלבד, אלא הסתיימה ובאה אל קיצה עצם

המהות והחיות של העולם ובא העולם אל קיצו, וכל העולם שבת ובטל, אלא שהשבת מחיה לעוד ששה ימים, ובו ביום שבת מכל החיות של העולם].

כי ששת ימים עשה ה'

ובפרשת יתרו כותב רבנו לפרש על פי הנחה זו את לשון הכתוב בעשרת הדברות (שמות כ, יא), כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בם וינח ביום השביעי על כן ברך ה' את יום השבת ויקדשהו, וכותב רבנו: עוד ירצה עז"ה, כי ששת ימים עשה ה' וגו', פרוש, כי לא עשה בתכונת בריאתם שיעמדו אלא ששת ימים, ומעתה יצטרך ה' לחדש הבריאה בכל יום ראשון ובאמצעות נפש העולם שהוא השבת שברא ה', נח מהתמדת המלאכה, וכמאמר ז"ל (ב"ר פ"י) שהיה העולם רופף ורועד ובבוא שבת עמד בקיומו, והוא אומרו וינח ביום הז' ויום זה מעמיד העולם עוד ששת ימים, ובכל יום ששי לערב שפלתה תכונת העולם, יבוא שבת ויקים העולם עוד ששת ימים אחרים וכן עז"ה. עכ"ל. [כי אומרו 'כי ששת ימים' היינו כאילו אמר כי 'לששת ימים'. ועוד התבאר בדבריו, שמה שנאמר "וינח" פירושו שהעולם לא היה עוד רופף אלא נח ועומד על קיומו].

ששת ימים תעשה מלאכה

בפרשת ויקהל כותב רבנו לפרש בזה את לשון הכתוב (שמות לה, ב) ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה' כל העשה בו מלאכה יומת, וז"ל"ק: "עוד ירמז כי לא יקומו ששת ימים במלאכתם אשר הכינם ה' לעשות, אלא אם יום השביעי יהיה לכם קדש, אבל אם לא ישמרו שבת לא יהיו הששת ימים כי שבת הוא נפש קיום העולם. עכ"ל"ק. [ופירוש הדברים, שהכתוב אומר, אימתי תעשה מלאכה בכל ימות השבוע הבא, רק אם יום השביעי שלפניה יהיה לכם קודש, אבל לולי כן לא יהיה כלל קיום לעולם ולא תעשה מלאכה].

מיום השבת נשפע תשוקה וכיסופין אל הקב"ה

בסיום דבריו של רבנו בפרשת בראשית, מעיר רבנו, שיסוד זה שקיום העולם הוא באמצעות קיום השבת, שלכאורה זה סותר למה שכתב שם בתחילה שקיום העולם הוא על ידי שכל הבריאה כולה נכספה וגם כלתה אל ה', על כך מיישב רבנו שלא זו בלבד שאין זה סתירה אלא ששני מהלכים אלו יחדיו יהיו תמים, וז"ל"ק: והגם שכתבנו למעלה בפרוש פסוק ויכלו כי העמדת העולם הוא בחשק הקבלת אור המקיף והישר בנעלמות, אין זה מכחיש לדברינו כאן, כי זולת השבת אין השגה בעולם להפיר לכסף ולכלות אל הבורא, והבין. עכ"ל"ק.

ניצוץ א'

לעשות את השבת לדורותם

בספה"ק בני יששכר (מאמרי השבתות מאמר ד, אות ד') מבאר על פי דברי רבינו את הפסוק בפרשת כי תשא (שמות לא, טז) ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם ברית עולם, וזל"ק: "היינו בני ישראל ישמרו את השבת בכדי לעשות את השבת לדורותם, שיתנו כח העשייה ביום השבת לדורות עולם שיצאו מן הכח אל הפועל שוב ששת ימים, וזה הוא לדורות עולם, הבן והרחב הדברים ומצוא דברי חפץ, נחמדים הדברים כי תשמרם בבטנך", עכל"ק. וכוונתו, שעל ידי שיקיים את השבת יהיו עוד ששה ימים, וממילא יהיו עוד שבתות, נמצא שבכל שבת עושה את השבתות הבאים.

וראה גם בספר בית יעקב [סאפרין] (עמ"ס שבת קיט ע"ב) שפירש כן את לשון הכתוב 'לעשות את השבת', על פי דברי רבנו. וכ"כ בספר בית אברהם [לרבי אברהם שמחה מאמשנאב] (בפרשת בראשית) וראה שם בבית אברהם מה שביאר בזה שכל מתנת ארץ ישראל לבני ישראל הוא מחמת שבני ישראל מקיימים את העולם, ושוב יכול הקב"ה ליטול את הארץ מיד האומות.

§

ניצוץ ב'

ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם

בסגנון זה, וביתר ביאור, כתב גם בספה"ק אמרי יוסף (פרשת כי תשא) וזל"ק: פירוש, שבאמצעות שישמרו את השבת, ישפיעו חיות לעולם עוד על ששת ימים שבוע אחרת, וזהו 'לעשות את השבת', פי' השבוע שנקרא ג"כ 'שבת' כלשון רז"ל במשנה נדרים (פ"ח מ"א) שבת זו אסור בכל השבת וכמוהו הרבה בלשון רז"ל. וזהו 'לדורותם ברית עולם', כי אח"כ ישמרו עוד שבת ויחיהו ויקיימהו לעולם עוד ששת ימים אחרים. 'ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם', רמז למה שאמרו רז"ל (סנהדרין נח:): עכו"ם ששבת חייב מיתה, כי השבת הוא רק לישראל עם קרובו, וזהו 'ביני ובין בני ישראל' ולא לבין העכו"ם, גם הבטיח לנו האדון ית"ש כי לא יפסוק לעולם מישראל שבת המקיים העולם, וזהו ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם", עכל"ק, וראה שם מה שביאר עוד בזה.

§

ניצוץ ג'

ברא אלקים לעשות

עוד כתב שם בבני יששכר לפרש בזה המסורה, שכתוב שלשה פעמים 'בְּרָא אֱלֹהִים' בפרשת בראשית, א' בראשית ברא אלהים את השמים וגו' (בראשית א, א), ב' ברא אלהים לעשות (שם ב, ג), ג' למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ (דברים ד, לב), ומבאר שם בלשון קדשו: "בראשית ברא אלקים את השמים וכו', רצה לומר, בתחילה ברא השי"ת השמים והארץ וכל צבאיהם, ואחר כך ברא אלקים לעשות השי"ת ברא את השבת אשר מידי שבת בשבתו יעשו בריאת שמים וארץ מחדש, היינו שיברא הזמן עוד ו' ימים וכן בכל שבת, ועל ידי מי תהיה הפעולה הזאת? הנה 'ברא אלקים אדם' וכו' ואין לך כל דור שלא יהיו שומרי שבת המה בצדקתם בכח קדושת יום השבת יבראו הזמן וכל אשר בו מחדש, עכל"ק.

ניצוץ ד'

יום השישי ויכלו השמים והארץ

בספה"ק ישמח משה (פרשת יתרו) פירש על פי דברי רבנו את לשון הכתוב (בראשת ב, לאלב) 'יום השישי, ויכלו השמים והארץ וכל צבאם', שהקב"ה ברא העולם רק לשה ימים ו'ביום השישי' היה צריך להיות - 'ויכלו השמים והארץ' כלומר שהיו צריכים השמים והארץ להיות כלים ונפסדים, רק כיון ש'ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו' על ידי כך 'כי בו שבת מכל מלאכתו' שיש לעולם קיום ואינו נפסד, עכ"ל"ק.

§

ניצוץ ה'

ויברך אלוקים את יום השביעי

הגה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע בספרו פרי צדיק (פרשת בראשית אות ח') מפרש בזה את לשון הפסוק (בראשית ב, ג) ויברך אלהים את יום השביעי, וזה לשון קדשו:

"לשון ברכה מורה על ריבוי, כמו ברכה ראשונה שבתורה ברכה דדגים וברכה דאדם. והוא על פי מה שכתב בספר אור החיים כי לא ברא הקדוש ברוך הוא כח בעולם זולת לעמוד ששה ימים וברא יום השבת ובו חוזר ה' יתברך ומשפיע נפש לעולם המקיימו עוד ששה ימים אחרים. וזהו 'ויברך אלהים את יום השביעי' שיתרבה ויוליד ששה ימים אחרים. וזה נכתב גם כן 'השביעי' בה', על שבת דמתן תורה, שיקבלו ישראל התורה ויהיה אומה שלימה שומרי שבתות, עכ"ל"ק.

§

ניצוץ ו'

ויברך אלוקים את יום השביעי ויקדש אותו

בסגנון אחר כתב בספר יסוד אמונה (פרשת וזאת הברכה) וזה לשון שם: "יש לפרש, שהקב"ה מברך גם את הצדיק ששומר ומקדש השבת כיון שעל ידו יש קיום לעולם והקב"ה יכול לשבות מכל מלאכתו לחזור ולברוא. וזה הפירוש, 'ויברך אלקים את יום השביעי' [ולא רק את יום השבת מברך אל גם את אותו האדם אשר] ויקדש אותו, שהקב"ה מברך את יום השביעי, וגם את הצדיק אשר 'ויקדש אותו'. [וטעם הדבר] 'כי בו' דהיינו על ידי הצדיק השומר שבת 'שבת מכל מלאכתו' - דלולי הצדיק שהיה שומר שבת היה העולם חרב וצריך לבראו מחדש, עכ"ל.

§

ניצוץ ז'

והיה ביום השישי והכינו את אשר יביאו

בספה"ק תשואות חן כתב לבאר על פי דברי רבנו את לשון הכתוב (שמות טז, ה) והיה ביום השישי והכינו את אשר יביאו, כי הנה אמרו חז"ל (שבת פח, א וברש"י שם ד"ה מלמד) על הכתוב 'בראשית א, לא) ויהי

ערב ויהי בוקר יום השישי, שכל בריאת העולם נברא בתנאי שביום שישי בסיון יקבלו ישראל את התורה, והכוונה כדברי רבנו, שישמרו את השבת ועל ידי כן יושפע בכל שבת קיום לעולם לעוד ששה ימים, וזה הרמז בכתוב 'והיה ביום השישי' - פי' על ידי קבלת התורה ביום שישי בסיון, שאז קיבלו עליהם לשמור שבתות, 'והכינו את אשר יביאו', פי', שבזה מכינים ומקיימים את ששת ימי המעשה הבאים, עכ"ד.

§

ניצוץ ח'

נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית

במקור הדברים בדברי רבנו בפרשת בראשית, **מוסיף רבנו וכותב**, וז"ל^ק: "ולפי פירושינו זה מצאנו נחת רוח במאמר אחד שאמרו ז"ל (שבת קיט, ב)^א כל המקדש וכו' ואומר ויכלו וגו', כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית ע"כ. ודבריהם רחוקים ודחוקים לפי הנראה, מי שמע כזאת שיבא אדם וישתתף בדבר שכבר נגמרה מלאכתו, אין אחר מעשה כלום, ובמה יעשה שותף. עוד, מה היא הפעולה הגדולה הזאת שבאמצעותה ישיג השגה זו. ועוד, לו יהיה שיהיה מעשה זה גדול עד מאוד מנין להם לומר דבר זה שהוא נעשה שותף, ואם לצד הגדלת השכר, היה להם להגדיל שכרו לחלק לו ברבים ואורך ימים וגבורה ועושר וכו', ומנין מצאו להאריך לשון לצד עילאה להשתתף עמו במעשה בראשית".

"ולמה שפירשתי אמת יהגה חכם, ודבר ה' בפיהם אמת בטעם צודק, כי להיות שהשבת הוא המקיים העולם כל ששת ימים, ואחר עבור ששת ימים יבוא שבת אחרת ויחייהו ויקיימהו עוד ששת ימים אחרים, ולך לדעת כי **מציאות השבת בעולם הוא קיומו שמקיימים אותו**, כי אם אין 'מקיימים שבת' אין 'שבת'... ולזה, כל המקדש את השבת וכו', פירוש מקיים ושומר קדושתו, באמצעות זה ישנו לשבת, ומאמצעותו מתקיים העולם, הראת לדעת כי הוא המקיים העולם, ואין לך שותף גדול מזה כדין וכהלכה", עד כאן לשון קדשו של רבנו.

כוח הקיום לששת ימים הוא על ידי תוספת שבת

ובספר **'ייטב פנים'** (יפה לעינים אות יב, בנדמ"ח ח"ב עמ' ר"ה), בהביאו את דברי רבנו, מעיר, שלפי מה שנתבאר היו צריכים חז"ל לומר 'כל השומר שבת' נעשה שותף, ולמה אמרו 'כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכולו'. גם יש להבין אומרים 'המתפלל בערב שבת' ואומר ויכולו, שלכאורה היה די באומרם 'כל האומר ויכולו בשבת'.

אלא מבאר שם על פי מה שכתב בספר **'דעת קדושים'** דבר חידוש בשם הרה"ק מהר"ם מקאמרנא זי"ע, שעניין זה שהשבת נותנת כח קיום לעולם לששת ימים הבאים, הוא על ידי מצות תוספת שבת שמוסיפים מחול על הקודש².

^א שם: "אמר רב המנונא: כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכולו - מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית, שנאמר ויכולו, אל תקרי ויכלו אלא ויכולו.
² ויש להסמיק לזה מדברי רבינו בפרשת תזריע שהביא דברי המדרש (דברים רבה ו' א') למה התינוק נימול לשמונה ימים, שקנה ה' רחמים עליו להמתין לו עד שיהיה בו כחו, וכשם שרחמיו של הקדוש ברוך הוא על האדם כך רחמיו על הבהמה, שנאמר ומיום השמיני והלאה ירצה עכ"ד המדרש. והקשה רבינו ע"ד המדרש "וצריך לדעת מי גילה סוד זה כי בשמונה ימים יהיה בו כח לא פחות ולא יותר, ותירץ רבינו דכוונת המדרש הוא, דמילה ביום השמיני כדי שיעבור עליו השבת, ועי"כ יגיע לולד הנפש החיונית הנשפעת בעולם ביום השבת כידוע, ואז יהיה בן קיימא, וכמו שאמרו חז"ל שקודם שבא שבת היה העולם רופף ורועד, כיון שבא שבת נתחזק ונח, עכ"ד רבינו.

ולפי זה יובן היטב, כי עצומו של יום השבת הוא קדוש מאליו ומקנה בחינת נפש לקיום העולם גם בלי השתתפותו של האדם, אבל מי שמתפלל בערב שבת דייקא ואומר ויכולו, כלומר שקבל שבת מבעוד יום, כמבואר בסימן רס"ג סעיף י"א), הרי הוא עושה בחינת שבת מבעוד יום, ומוסיף עליו מחול על הקודש, וזה התוספת שבת הוא על ידי מעשיו, וממילא יש בחינת נפש וקיום העולם על ידי מעשיו, אם כן הוא נעשה שותף ממש, כי על ידי עצומו של יום נקנה נפש ממעשה השי"ת, ועל ידי קבלת שבת נקנה נפש ממעשה הצדיקים, ובאמצעותו העולם מתקיים, ולכן הדגישו חז"ל 'המתפלל בערב שבת' דייקא.

ובזה מפרש 'ושמרו בני ישראל את השבת' לעשות את השבת' שהם עושים שבת בעצמם על ידי שמוסיפים תוספת שבת מחול על הקודש, ועל ידי כך 'ברית עולם' דהיינו שנכרת ברית שותפות בין כלל ישראל להקב"ה בבריאת מעשה שמים הוא מתקיים לעולם, עכ"ד.

§

ניצוץ ט'

קיום העולם משיירי הנשמה יתירה

כעין חידוש זה שכוח קיום העולם הנשפע מיום השבת אינו מעצם יום השבת, אלא מתוספת שבת כתב **באמרי אמת** (ליקוטים עמ' 208), שם עמד לבאר מה שאמרו חז"ל (ביצה טז, א) אמר רבי שמעון בן לקיש, נשמה יתירה נותן הקדוש ברוך הוא באדם ערב שבת, ולמוצאי שבת נוטלין אותה הימנו, שנאמר (שמות לא, יד) שבת וינפש, כיון ששבת ווי אבדה נפש, ע"כ. והקשו המפרשים מדוע מזכיר זאת הפסוק בתחילת השבת שהנפש אובדת במוצאי שבת. אמנם יש לומר, שבכל מוצש"ק כשהנשמה יתירה מסתלקת, נשאר שיירים ממנה לכל ימות השבוע, וכל כח הקיום שיש לעולם מהשבת, הוא מהשיירים של הנשמה יתירה שנשאר באדם במוצש"ק, וכשמגיע שב"ק נאבד ממנו כל הכוח מהשבת הקודמת. ולכך מזכירים זאת בתחילת שב"ק שעכשיו נאבד ממנו כל השיירים מהנשמה יתירה של השבת הקודמת, עכ"ד.

§

ניצוץ י'

המאחרים לצאת מן השבת וממהרים לבוא

בנוסח דומה לזה כתב **בייטב פנים** (לשבת הגדול) לפרש את לשון הפייט בזמירות ליל שבת קודש (מזמור כל מקדש) 'המאחרים לצאת מן השבת וממהרים לבוא', ולכאורה יש לדקדק שהיה ראוי להקדים שהם ממהרים לבוא ואחר כך יזכיר שמאחרים לצאת מן השבת, שהרי רק במוצאי שבת מאחרים לבא. אכן לפי דברי רבינו מפרש שם: "דעל ידי שהם 'מאחרים לצאת מן השבת' הם ממשיכים עליהם קדושת השבת לכל השבוע, וגורמים חיות רוחני לכל השבוע שלאחריו, וזוכים להיות 'ממהרים לבא' לקבל קדושת השבת שלאחריה", עכ"ד.

ולכאורה יש להקשות לפי"ז, דסגי אם מצות מילה היה בשביעי, דאם נולד בשבת ג"כ עבר עליו חלק מיום השבת דנותן בו כוח, ואין לומר דבעינן שיעבור עליו שבת שלימה, דהרי גם כשנולד בשבת סמוך לביה"ש ג"כ מלין אותו בשבת שאחריה. ותירץ בספר "פרדס יוסף", דהתוספות שבת כשמקבל הנשמה יתירה הוא הנותנת כח, ומשו"ה ממתנין לנולד בשבת ח' ימים דכל השבת בעי עכ"ד. ועל משקל זה יש לומר שכשם שתוספת שבת הוא נותנת כוח קיום לתינוק, הן הן הדברים גם לענייננו שתוספת שבת הוא משפיע כוח הקיום לכל הבריאה.

ניצוץ י"א

כל הדינים מתבטלים בשבת כיון שהוא עולם חדש

על פי יסודו של רבנו, כותב **בבני יששכר** (מאמרי שבתות מאמר ד' אות ד) וזל"ק: "ובזה תבין מה שאמרו בזהר (ח"ב קל"ה ע"ב) על קדושת יום השבת כל שולטני רוגזין ומארי דדינין כולהו ערקין וכו', כי בשבת יכולין כל הגזירות וכל הדינים להתבטל, כיון שבכל שבת הוא בריאת עולם חדש..." "על כן על ידי זה יכולין לבטל כל הגזירות כיון שהעולם הוא חדש, הבן הדבר", עכל"ק.

§

ניצוץ י"ב

בשבת הוא הויה חדשה וכל הרעות מתהפכים לטוב

כדברים האלה כתב גם בספרו **אגרא דכלה** (סוף פרשת בהעלותך ד"ה אציגה) שעל פי רבנו שהעולם נברא לשהיה ימים בלבד יש לרמז הפסוק (תהלים לד, כ) רבות רעות צדיק ומכולם יצילנו ה', וזל"ק: "והנה, לפי זה כל המאורעות שיארע ח"ו אל האדם אשר איננו טוב לו, נוכל בשבת לתקן, כיון שבשבת הוא הויה חדשה, ויתהפך הדבר מרע לטוב. והנה תמצא תיבת 'רעות', כשיצרף האדם אל זה המספר הויה, להתהוות הויה חדשה לטוב, הנה הוא בגימטריא 'שבת' (תרע"ו עם כ"ו עולה בגימטריא תש"ב), להורות שב'שבת' מתהווים כל ה'רעות' ל'הויה' חדשה לטוב והבן, וזהו, רבות רעות צדיק ומכולם יצילנו 'הויה', ב'ין והתבונן", עכל"ק.

§

ניצוץ י"ג

יכולה היא שתרחם

עוד כתב שם **באגרא דכלה** לבאר באופן נפלא מה שמצינו במסכת שבת (יב, א) רבי מאיר אומר אומר יכולה היא שתרחם, ויש להבין מה הכוונה 'יכולה היא שתרחם' וכי השבת בעצמה יש לה כוח לרחם, אלא על פי דברי רבנו מבאר שם: "נמצא על ידי השבת נתחדש העולם ומלואה, על כן הגם שיש ח"ו על שונאי ישראל איזה חולי ומקרה, הנה יכולה היא השבת שתרחם, ותשנה לטובה כבריה חדשה", עכל"ק.

וכן ביאר גם בספרו 'והיה ברכה' על מסכת שבת שם, וזל"ק לאחר שהביא את דברי רבנו: "נמצא על ידי שבת נתחדש עולם ומלואה, על כן הגם שיש ח"ו על שונאי ישראל [=לשון סגינהור] איזה חולי או מקרה, הנה יכולה היא השבת שתרחם, ותשנה לטובה כבריה חדשה", עכל"ק.

§

ניצוץ י"ד

אם היו ממתנינים עד שבת היו מתבטלים הדינים מנדב ואביהוא

וראה **באמרי שפר** (פרשת שמיני) שדרך בדרך זו, שבשבת מתבטלים כל הדינים כיון שהבריאה מתחדשת, וכתב על פי דברי רבנו לפרש את לשון הכתוב 'ויכולו השמים והארץ וכל צבאם' וכתב בתרגום:

'ואשתכללו שמיא וארעא וכל חליהון', הדיינו שכל הבריאה נבראה מחדש ביום השביעי, ועל ידי זה 'ויכל אלקים' פי' שכלתה ובטלה מידת הדין הרמוזה בשם אלוקים.

ובזה פירש שם המדרש 'יידום אהרן - מה הוה ליה לומר וביום השמיני ימול בשר ערלתו, כי הנה ידוע שמעשה זה של מיתת נדב ואביהוא היה ביום ראשון בשבת, כמו שאמרו בגמ' (שבת פז, ב) אותו היום נטל עשר עטרות, ומעתה יבואר שהיה לו לאהרן מקום לטעון, שאף אם חטאו בניו מכל מקום היה צריך להמתין עמהם עד יעבור עליהם יום הראשון של השבוע שלאחריו, כי אז יעבור עליהם יום השבת וממילא יתבטלו מעליהם הדינים, [ונקטו הפסוק וביום השמיני ימול בשר ערלתו, שהוא לשון התורה, והכוונה שהיה להמתין להם עד שמונה ימים אחריו, 'ואעפ"כ לא הרהר אהרן אחר מידותיו של הקב"ה אלא 'יידום אהרן', עכ"ד.

§

ניצוץ ט"ו

הכוח לחכמים לעבר שנים מחמת שהם שותפים בבריאה

כתב בספר אפריון (פרשת אמור) ששמע מהרה"ק רבי צבי הירש מליסקא זי"ע (בעל אך פרי תבואה) שאמר על פי דברי רבנו שכל שומר שבת נותן כוח קיום לעולם לשה ימים הבאים, ונעשה שותף לבריאת העולם, ולולי שמירתו את השבץ לא היה העולם קיים, שבזה מובן היטב מדוע יש כוח לחכמי ישראל לקבוע חדשים ולעבר שנים, יען וביען הם שותפים ויכולים לשנות מטבע הבריאה.

ולכן גם אמרו חז"ל (ר"ה כה, א) שאפילו טעו בית דין או אפילו הזידו בית דין וקבעו אתה חודש שלא כהלכה, דבריהם קיימים, כי מאחר שהם שותפים בבריאה, יש בידם הכוח לקבוע את סדרי בראשית וגם בשמים ממעל יסכימו עמהם, עכד"ק. וכן כתב גם בספר ייטב פנים (ח"ב עמוד ר"ג) על פי דברי רבנו.

§

ניצוץ ט"ז

יום פנה כצל תומר אקרא לאל עלי גומר

על כך מוסיף שם בספר אפריון, לבאר את לשון הפייטן בזמירות למוצאי שבת קודש (זמר המבדיל) 'יום פנה כצל תומר אקרא לאל עלי גומר', כי הנה ידועים דברי הירושלמי (נדריים פ"ו ה"ח, סנהדרין פ"א ה"ב) על מקרא זה (תהילים נז, ג) "לאל גומר עלי", שאף קטנה שנעשית בת שלש שנים ויום אחד, ואחר כך נמלכו בית דין לעבר את השנה, ונמצא ששוב איננה בת שלש שנים, הרי שמאותו רגע שעברו את החודש משתנה אצלה טבע גופה (וראה גם בש"ך יו"ד סימן קפ"ט סקי"ג מה שכתב בזה), עיי"ש, ויש להבין מדוע מזכירים עניין זה דווקא במוצאי שבת. אכן לפי האמור הרי הוא כמבואר, שכך אנו אומרים: 'יום פנה כצל תומר' שעבר יום שבת קודש ושמרו אותו כראוי, ומעתה נמצא שבני ישראל שותפים במעשי בראשית ויש בידם הכוח לשנות סדרי הטבע, ועל כן "לאל גומר עלי" - שהקב"ה יגמרו וישנה את סדרי העולם על פי קידוש החדשים וקביעת המועדים של חכמי ישראל, עכ"ד. [א.ה. יש להמתיק הדברים על פי מה שהזכרנו למעלה (ניצוץ ט') מדברי האמרי אמת שכוח קיום העולם הוא דווקא על ידי הנשמה היתירה הנשארת במוצאי שבת, ולכן דווקא במוצאי שבת מזכירים זאת ולא בעצם יום השבת].

§

ניצוץ י"ז

שבת מסוגל לתשובה – שבו מתחדשת כל הבריאה

בספה"ק אך פרי תבואה (דרוש ליום הכיפורים) כתב על פי דברי רבנו שבכל שבת נשפע התחדשות הבריאה, שלפיכך שבת קודש מסוגל לתשובה ולהתחדשות, ובה ביאר שם את מאמר המדרש (בראשית רבה כב, יג) שכשיצא קין מלפני המקום שמח, פגע בו אדם הראשון אמר לו, מה נעשה בדייך, אמר לו קין, עשיתי תשובה ונתפשרתי, התחיל אדם הראשון מטפח על פניו, אמר כך היא כחה של תשובה ואני לא הייתי יודע, מיד עמד אדם הראשון ואמר (תהלים צב, א) מזמור שיר ליום השבת וגו', ע"כ. והוא פלאי מה עניין מזמור זה לכוח התשובה.

אלא כותב שם באך פרי תבואה וזל"ק: "כל התחדשות הוא בא על ידי שבת כמו שמבואר בספר הקדוש אור החיים...וזה שפגע אדם בקין ואמר לו מה נעשה בדייך אמר לו עשיתי תשובה ונתפשרתי, דהיינו כנ"ל, דהיינו השי"ת מחל לו רק שמכאן ואילך ילך בדרך טובה, מדי פתח ואמר מזמור שיר ליום השבת, שזה הוא בחינת שבת, שבא כח חדש מעולם הבינה, וגם תשובה הוא משם כידוע, מפני שמתחרט על כל מה שעשה נמצא שמוצאי עצמו מעולם הבנין והמעשה כמו שבת, עכל"ק.

§

ניצוץ י"ח

קריאת פרשת החודש בשבת, כי בשבת יכול אדם להתחדש

ואת זו דרש בשם משמואל (הגדה של פסח, חסדי דוד, על פרשת החודש) על פי דברי רבנו: "ובשבת שהיא בחינת חידוש הבריאה, כמ"ש באור החיים שכל הבריאה היתה רק לששה ימים ובכל שבת מתחדשת על להבא, אז ביותר יש מקום לקבל ולחדש מעשיו. וזה ענין מה שקורין פרשת החודש בשבת", עכל"ק.

§

ניצוץ י"ט

בשבת מתעוררים לתשובה בלי אתערותא דלתתא

בחינה נוספת אודות כוח התשובה וההתחדשות ביום השבת על פי דבר רבנו, כתב בעצי חיים (פרשת בראשית, ובפרשת כי תשא) בהקדם מה שכתב ביערות דבש (דרוש א' ח"א) שבימי עשרת ימי תשובה הקב"ה מעורר אותנו לתשובה באתערותא דלעילא, וגם אם אין האדם מתעורר בעצמו באתערותא דלתתא כלל, וטעם הדבר כיום שאז הוא עת וזמן התחלת בריאת העולם, הרי מתעורר בכל שנה ושנה כעין מעשה בראשית דלא הוה עובדא דלתתא כלל, יעו"ש.

ולפי דברי רבנו שבכל שבת נברא העולם מחדש, הרי שבכל שבת הזמן מסוגל ומוכשר לזכות לתשובה באתערותא דלעילא בלי אתערותא דלתתא.

בזה פירש שם המאמר (רש"י בראשית ב, ב) בא שבת בא מנוחה, כלומר שבכל ימות השבוע האדם חסר מנוחה' - כלומר שהאדם צריך לעשות אתערותא דלתתא ואינו יכול לנוח עצמו באפס מעש, אולם ביום

שבת קודש 'באה מנוחה' - דהיינו שאין צריך האדם לעשות מאומה באתערותא דלתתא, אלא הקב"ה מעורר אותנו לתשובה.

וזהו פירוש הפסוק (שמות לא, ג) אך את שבתותי תשמורו כי אות הוא ביני וביניכם לדורותיכם לדעת כי אני ה' מקדשכם, שבשבת הקב"ה מקדשנו מלמעלה בלי אתערותא דלתתא, עכד"ק.

§

ניצוץ כ'

עיקר קדושת שבת לפעול השראת השכינה על ידי מעשיו בששת ימי המעשה

ואילו בפרי צדיק (פרשת שמיני, אות א), לאחר שהביא את דברי רבנו, כותב ביותר, כי בשבת הוא בבחינת 'אני ה' מקדישכם', באתערותא דלעילא, אולם לא באלה חפץ ה' יתברך מהאדם בעולם הזה, רק בהשתדלות האדם וביגיעתו ועמלו, ועיקר קדושת שבת הוא לפעול בזה על ימי המעשה שאחריו, שבששת הימים שלאחריו יפעול האדם להשראת השכינה על ידי עמלו בתורה כי האדם לעמל יולד לעמל תורה להיות דרופתקי דאורייתא (כדאיתא בסנהדרין צט, ב).

ובזה ביאר שם בהרחבה שמעשה עשיית אוהל מועד היה מעין בריאת העולם (שמות רבה מ"ח, ג), וכל תכלית עשיית המשכן הוא להשראת השכינה בעולם, אולם שבעת ימי המילואים שהם נגד שבע מדות הקדושים, הם בחינת הקדושה הנשפע רק מצד ה' יתברך, באתערותא דלעילא. ברם רצונו יתברך האו דווקא שיעשה האדם בעצמו פעולה ומעשה להשראת שכינתו יתברך. ולזה כתיב (ויקרא ט, א) 'ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו' היינו שיהיה הוא ובניו עושים הפעולה להמשכת שכינתו יתברך שמו תיכף בהתחלת ימי המעשה שאחר שבעת הימים והוא יום השמיני, ועד יום השמיני לא שרתה השכינה משום דאז התחיל הפעולה והאתערותא שמצד האדם דלתתא באוהל מועד, דוגמת ימי המעשה שאחר השבת, עיי"ש. וראה שם שהרחיב בביאור דברי רבנו על פי פנימיות התורה.

§

ניצוץ כ"א

העולם חזר לסדרו לאחר המבול על ידי שמירת שבת

בספה"ק אמרי יוסף (פרשת נח) מביא את דברי קדשו של 'הקדוש מוה"ר יעקב יצחק זצללה"ה מלובלין' שביאר את לשון הכתוב (בראשית ח, כב) עוד כל ימי הארץ זרע וקציר וקור וחום וקיץ וחורף ויום ולילה לא ישבתו. כי הנה העולם נברא בסדר מתוקן ובאופן של 'זרע וקציר וקר וחום וקיץ וחורף ויום ולילה', שהכל יהיה על מכונו בעתו ובזמנו, אולם ממשיך הכתוב ואומר, שאם יבוא זמן שיתקיים בעולם בחינת 'לא', פ"י אם לא יהיה כסדר בזה ח"ו, ויהיה איזה שינוי בבריאה, כגון בדור המבול שחרב העולם, אזי העצה לכך הוא 'שבותו', כלומר שישמרו שבת, ועל ידי זה יחזור העולם למנהגו ויתנהג הכל על הסדר, עכד"ק.

ומבאר שם באמרי יוסף שעל פי דברי רבנו באור החיים הק' פרשת בראשית הדברים מובנים, כי השבת נותן כח חדש לקיום העולם בששת ימי המעשה הבאים אחריו, ועל כן גם אם נעשה איזה שינוי בבריאה יש כח בשמירת שבת קודש שיחלו סדרי הבריאה להתנהג כסדרן בסדר המוגבל להם בזמן בריאת העולם, עכד"ק.

§

ניצוץ כ"ב

שיתוף מדת הרחמים בבריאה היינו השבת שכולו רחמים

על פי יסודו של רבנו כתב בספה"ק **חקל יצחק** (פרשת בראשית, ובפרשת חיי שרה) לבאר מה שאמרו חז"ל (רש"י בראשית א, א) שבתחילה רצה הקב"ה להנהיג את העולם רק במדת הדין, ראה שאין העולם מתקיים שיתף מדת הרחמים, ויש לומר שהכוונה על פי דברי רבנו שכל כוח הקיום של העולם הוא על ידי שמירת שבת. וזהו הפירוש בדברי חז"ל שהקב"ה שיתף מדת הרחמים - הכוונה, ששיתף הקב"ה את כוחו של שבת קודש שהיא בחינת הרחמים, על מה שכתבו בקדמונים (רמ"ע מפאנו מאמר השבת) ששבת היא בחינת הרחמים והחסד, ועל ידי זה יש קיום לעולם לעוד ששה ימים.

§

ניצוץ כ"ג

בשבת יכולים להתקיים אפילו על פי מידת הדין

עוד הוסיף שם **בחקל יצחק**, על פי מה שכתב רבנו שעל ידי שהאדם שומר שבת ונותן כוח קיום לעולם ממילא נעשה שותף להקב"ה בבריאת העולם ממש, אם כן אף שבשאר ימו השבוע אין העולם יכול להתקיים על ידי מידת הדין בלבד כי אם בשיתוף מידת הרחמים, מכל מקום ביום השבת בו מתגלה שהאדם שותף ממש בקיום העולם יכול להתקיים גם עפ"י מדת הדין, ולכך כתיב ויברך 'אלהים' את יום השביעי, שהוא מדת הדין, שיכול לזכות גם על פי מדת הדין.

§

ניצוץ כ"ד

בריאת העולם לששה ימים – כיומו של הקב"ה

ביאור נפלא בדברי קדשו של רבנו שהעולם נברא לששה ימים ובכל שבת נשפע כוח קיום לעוד ששה ימים, אמר **כ"ק אדמו"ר מצאנז בעל השפע חיים** זי"ע (דרשות חומש ורש"י, שופטים תש"מ), בהקדומו לומר: "כל דבריו הקדושים דברי נבואה ורוח הקודש, אמנם יש להוסיף נקודת הסבר כדי לקרב הדברים אל השכל", ומבאר שם על פי מה שאמרו חז"ל (סנהדרין צז, א) שית אלפי שני הוו עלמא וחד חרוב, ואמרו שם בגמרא שהכוונה כיון שיומו של הקב"ה הוא אלף שנה, ואלף שנה יהיה העולם חרב דהיינו יום אחד של הקב"ה, ועל כך נאמר (ישעיהו ב, יא) ונשגב ה' לבדו ביום ההוא, עיי"ש בגמ'.

ומעתה יבוארו עומק דברי רבנו, שבאמת הקב"ה ברא את עולמו לששה ימים בלבד, והכוונה היתה לפניו כפי יומו של הקב"ה שהוא אלף שנה שנה, ברם, כיון שבפועל כאן בארץ מתחת הכל הולך הסדר כפי הימים שלנו, נמצא שאין העולם יכול להתקיים אלא ששת ימים שלנו ולא יותר, אבל בזכות שישראל שומרים את השבת, בזה מממשיכים כאן בעולם הזה את ההנהגה של ימיו של הקב"ה, שיהיו מחשבים את בראית העולם לששה ימים שיהיה ששת אלפים שנה, וכך העולם יכול להתקיים עד שית אלפי שני, ודבר זה מתחדש בכל שבת ושבת, שנמשך מחדש ההנהגה שששת הימים יהיו כימיו של הקב"ה ולא כששה ימים של העולם הזה.

§

ניצוץ כ"ה

הדלקת נרות שבת להדליק מחדש את אור הגנוז כמו בבריאת העולם

ואילו הרה"ק מדינוב זי"ע בספרו צמח דוד (פרשת בהעלותך) כותב דבר נחמד, שעל פי מה שכתב רבנו שבכל שבת מתחדש כוח הקיום לבריאה, יש ליתן בזה טעם למצות הדלקת נרות בערב שבת, כי הנה אמרו חז"ל (זה"ק אמור פח ע"א) שהקב"ה ברא את העולם על ידי האור הגנוז, וכיון שנתבאר שבכל שבת מתחדשת בריאת העולם, לכן מצוות הנשים להדליק נרות, שעל ידי כך מדליקים האור הגנוז.

ובזה מבאר שם מה שאמרו חז"ל (שבת כב, ב) שהרגיל בנר שבת הויין ליה בנים תלמידי חכמים, והכוונה בזה על פי מה שאמרו חז"ל (נדה לא, ב) שתינוק במעי אמו נר דלוק על ראשו ומלמדים אותו כל התורה כולה, והשגה זו הוא על ידי האור הגנוז, ולכן הרגיל בנרות שבת שבזה ממשיך לעולם את האור הגנוז כבשעת הבריאה, זוכה מידה כנגד מידה לבנים תלמידי חכמים, והבן, עכד"ק.

§

ניצוץ כ"ו

מצות לחם הפנים מודה שבכל שבת הבריאה מתחדשת

ובשם משמואל (פרשת בראשית, שנת תרע"ט) כתב רעיון מחודש, שכל סוד זה שגילה רבנו שהבריאה באה אל קיצה בערב שבת, ועל ידי שמירת שבת מתחדש כוח קיום לעולם לעוד ששה ימים, מרומז במצוות לחם הפנים, כי הנה אמרו בגמרא (מנחות צט, ב) שלדעת חכמים אסור לשולחן להיות אפילו רגע אחד בלא לחם, ולכן בכל שבת היו ארבעה כהנים נכנסים, שנים בידם שני סדרים ושנים בידם שני בזיכין, וארבעה מקדימין לפניהם, שנים ליטול שני סדרים ושנים ליטול שני בזיכין, המכניסים עומדים בצפון ופניהם לדרום, והמוציאין עומדים בדרום ופניהם בצפון, אלו מושכין ואלו מניחין, וטפחו של זה כנגד טפחו של זה. ור' יוסי אומר, אפילו סילק את הישנה שחרית וסידר את החדשה ערבית אף זו היתה תמיד, ומהו תמיד שלא ילין שולחן בלא לחם, עיי"ש במנחות.

והרמז בזה, שממצות לחם הפנים היה נשפע המזונות והחיות לכל העולם, ולכך היו מסלקים בכל שבת הלחם הפנים, לרמז שבכל שבת הבריאה צריכה להתבטל, אבל מיד באותו היום מחזירים אותו לרמז שעל ידי השבת מתחדש החיים. וסובר תנא קמא שהיו צריכים להחזיר תיכף ומיד, טפחו של זה בצד טפחו של זה, כיון שאם היה השולחן בלי לחם רגע אחד, היתה פסיקת החיות לגמרי, עכ"ד.

§

ניצוץ כ"ז

בכל שמיטה מתחדשת מתנת ארץ ישראל לעוד שש שנים

על משקל חידוש של רבנו שבכל שבת מתחדש כוח קיום העולם לעוד ששה ימים, כותב בשם משמואל (פרשת בהר שנת תרע"ד):

שכל החיזיון הזה נעשה גם בנחלת ארץ ישראל שנתן הקב"ה לבני ישראל, דהיינו שניתנה להם ארץ ישראל רק לשש שנים לעבוד את האדמה, ועל ידי שמירת מצוות שמיטה חוזר ונותן להם את ארץ ישראל לעוד שש שנים לעבדה ולשמרה.

ובזה מפרש שם את לשון הכתוב (ויקרא כה, ב) 'דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם', לשון הווה, ולא כתיב 'נתתי' או 'אתן' כי להורות בא שהנתינה היא תמידית ולא בפעם אחת שנעשית שלהם לעולם, אלא בכל שמיטה חוזר ונותנה להם לעוד שש שנים. וממשיך הכתוב ואומר 'ושבתה הארץ שבת לה', ופירש"י: 'לשם ה', כשם שנאמר בשבת בראשית', ויש להבין הדמיון של שמיטה לשבת, והרי אין איסורי המלאכות שוות, אלא הביאור הוא כאמור ששני מצוות אלו כוונתם אחד, שכשם ששבת נאסרה במלאכה מחמת שבו ביום הוא שורש הבריאה כולה, כן שנת השמיטה אסור במלאכות קרקע משום שבשנה זו נשפע כוח המתנה של ארץ ישראל.

ולפי האמור יובן מדוע עון שמיטה גורם גלות הארץ (ויקרא כו, לד; שבת לג, א), כי מאחר ועברה השנה השביעית ולא קיימו את מצוות שמטה הרי כלתה מתנת ארץ ישראל ולא ניתנה מחדש ועל כן נחרב הבית וגלו גלות, עכ"ד, עיי"ש מה שביאר עוד בזה.

§

ניצוץ כ"ח

שבת, תורה, ושמיטה, מורים על התחדשות בעבודת השי"ת

עוד כתב שם בשם משמואל, על זו הדרך:

כי הנה מצינו שלשה דברים שבגינם גלו ישראל מארצם, ואלו הם: שבת, תורה, ושמיטה. שבת כמו שאמרו (שבת קיט, ב) לא חרבה ירושלים אלא בשביל שחללו בה את השבת. תורה כמו שאמרו (אדר"נ פרק ה) שלא גלתה הארץ אלא בעון בטול תורה, וכאמור (ירמיהו ט, יאיב) על מה אבדה הארץ וגו' על עזבם את תורתך אשר נתתי לפניהם. שמיטה - כנזכר לעיל.

אמנם סיבת שלשתם אחד הוא כי הנה מקרא מלא דבר הכתוב שסיבת הגלות הוא (דברים כח, מז) תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב, וידוע כי שמחה בעבודת השי"ת נצמחת מהתחדשות, ושלש אלה המצוות מעוררים באדם התחדשות בעבודת הבורא, כפי שנתבאר ששבת מורה על חידוש הבריאה ושמיטה מורה על חידוש מתנת ארץ ישראל, וכן תורה מביא התחדשות כמו שאמרו חז"ל (עירובין נד, ב) למה נמשלה תורה כדד לומר לך מה דד זה כל זמן שהתינוק ממשמש בו מוצא בו חלב אף דברי תורה כל זמן שאדם הוגה בהן מוצא בהם טעם וכו', ועיון שביטלו שלש אלה המצוות ממילא בטלה מהם הרגשת ההתחדשות והשמחה בעבודת ה' ולכן אבדה הארץ, עכ"ד.

§

ניצוץ כ"ט

בכל ראש חודש נשפע קיום לכל החודש

בספר שם משמואל (חנוכה, יום א' דר"ח טבת) כתב על משקל דברי רבנו שבכל שבת מתחדש בריאת העולם לעוד שבוע, וזה לשונו: "ואף אנו נאמר שכן הוא בראש חודש שהירח מתחדש, היינו שהשי"ת נותן בו כח הסיבוב לחודש ימים, וכן בכל ראש חודש לחודש ימים נוספים עד כל ימי עולם. וכן הוא בישראל שמונין ללבנה ומתחדשין בחידושה, והיינו שישראל אינם כבריאה נפרדת אלא דבקים בהשי"ת ושואבין בכל ר"ח חיות חדשה, וישראל והלבנה הם בהתדמות, וכמו שאומרים 'שהם עתידין להתחדש כמותה'".

§

ניצוץ ל'

בשבת נתנה תורה – כי טובים השנים מן האחד

בעצי חיים (פרשת יתרו עה"פ כי לא כל הארץ) כתב לבאר מה שאמרו (שבת פו, ב) דלכולי עלמא בשבת ניתנה תורה לישראל, והעניין שדווקא בשבת ניתנה תורה, כי הנה אמרו חז"ל (שבת פח א) שהקב"ה התנה תנאי עם מעשה בראשית שאם אין מקבלין ישראל את התורה הוא מחזיר את העולם לתוהו ובוהו, ועוד אמרו חז"ל (נדרים לב א) אלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר (ירמיה לג, כה) אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת, נמצא שעל ידי שאדם מישראל יושב ועוסק בתורה העולם מתקיים, וגם בלימוד התורה הריהו נעשה שותף לבריאת העולם. וכנזכר מדברי רבנו שעל ידי שמירת שבת קודש משפיע אדם כוח קיום לעו, ולפיכך בשבת ניתנה תורה לישראל, כי שניהם על ענין אחד יסובו וטובים השניים לקיום העולם, שמירת שבת יחד עם לימוד התורה, עכ"ד.

§

ניצוץ ל"א

השבת נקראת כלה, שאחריה יש שבעת ימי משתה

בספה"ק **ישמח ישראל** (בראשית אות ב') כתב רעיון נפלא לבאר על פי דבריו של רבנו מדוע מכונה יום שבת קודש בשם כלה כאמרנו "לכה דודי לקראת כלה", כי כמו שעל ידי הכלה נמשך שמחה לשבעת ימי המשתה שאחרי החתונה, וכל ימי המשתה הם שמחה על יום החתונה, כמו כן על ידי השבת נמשך חיות לכל ששת ימי המעשה שאחריה, שכולם תוצאה והשפעה של יום שבת קודש.

§

ניצוץ ל"ב

נשמה יתירה בשבת – מידה כנגד מידה על שהכניס נפש בבריאה

בספר **לחם לפי הטף'** (מערכת ש' אות י) כתב שעל פי דברי רבנו יובן מדוע זוכה אדם בשבת לנשמה יתירה, שהוא מידה כנגד מידה, כיון שהאדם בשמירת השבת השפיע לעולם נפש וכוח קיום לעוד ששה ימים, על כן זוכה גם הוא לתוספת בנפשו ונשמתו, עכ"ד.

§

ניצוץ ל"ג

כיון שיש לאדם חלק בבריאה אינו מתבייש ליהנות מהעולם הזה

בסגנון אחר כתב בספר **לחם אשר** (פרשת כי תשא) לבאר על פי דברי רבנו את ענין ה'נשמה יתירה' בשבת, שכתב רש"י במסכת ביצה (טז, א ד"ה נשמה) וז"ל: 'נשמה יתירה רוחב לב למנוחה ולשמחה, ולהיות פתוח לרוחה, ויאכל וישתה ואין נפשו קצה עליו, ע"כ. וביאור הדבר, כי בכל ימות השבוע אדם בוש ליהנות מעולם הזה, כיון שאוכל דלאו מדיליה, וידוע מה שאמרו בירושלמי (ערלה פ"א ה"ג) מאן דאכיל דלאו דיליה בהית לאסתכולי ביה, אבל ביום שבת קודש, שהאדם גורם להמשך קיום העולם

ונעשה שותף באמת בכל קיום הבריאה, ממילא יש לו לב רחב לאכול ואין בוש ליהנות מעולם הזה, וגם אוכל בהרחבה ולא כאדם האוכל מחברו שאוכל מעט. ובזה מבאר שם בלחם אשר, מה שכתבו התוספות (ביצה לג, ב ד"ה כי) שביום טוב ליכא נשמה יתירה, כיון שביום טוב אין עניין זה של קיום העולם, עכ"ד.

§

ניצוץ ל"ד

ההיתר ליהנות מהעולם הזה – כיון שאנו מצילים את העולם מכליון

וראה בבני יששכר (מאמרי חודש ניסן מאמר ג, אות יב) שכתב, כי הנה ידוע שיעקב ועשו חלקו ביניהם העולמות (תדבא"ז פי"ט), שעשו הוא הגדול לתולדה שיצא תחלה לעולם הזה נטל לחלקו העולם הזה, ויעקב הוא הקטן מקטין את עצמו בעולם הזה ונטל לחלקו עולם הבא, והקשו הראשונים אם כן האיך מצאנו ידינו ורגלינו ליהנות מן עולם הזה יותר מן פת חריבה וקיתון של מים שהוא ההכרח לחיות, אבל יותר מן ההכרח הרי הוא של עשו ואומות העולם, (ואפילו הנאת אכילת מצוה האיך נוכל הרי הוא מן הנאת עולם הזה).

אכן לפי דברי רבנו שהעולם נברא רק לששה ימים בלבד ובכל שבת מתחדש הבריאה, נמצא שאילו יצויר ח"ו באיזה זמן מן הזמנים שישאר העולם בלא שומר שבת היה העולם חוזר לתוהו ובוהו, אמור מעתה בכל שבת אנחנו מצילין את כל העולם מן הסכנה, וקיימא לן שהמציל מזוטו של ים ומשולוליתו של נהר לעצמו הציל (ב"מ כד, א), אם כן מותר לנו ליהנות גם מהעולם הזה. ולכן גם אמרו רבנן (פסחים סח, ב) הכל מודים בשבת דבעינן לכם, להורות על האמור שעל ידי שמירת שבת גם העולם הזה שלנו הוא (וכ"כ בקדושת יו"ט פרשת ואתחנן ובדברי יואל פרשת תזריע). [ויש להסמיך לזה מה שהבאנו לעיל בשם ספר לחם אשר שביום השבת שאנו נעשים שותפים בבריאה אין אדם בוש ליהנות מהעולם הזה ויש לו לב רחב לאכול ולשתות, והדברים תואמים מלמעלה].

שבת הגדול - שזכינו בחלקו של עשו הגדול

על פי הצעה זו כותב שם הבני יששכר טעם לקריאת שבת שלפני פסח בשם 'שבת הגדול', כי הנה בהגיע תור וזמן צאת ישראל ממצרים הנה צוה אותם השי"ת ליקח טלה ולשוחטו ולאוכלו צלי אש כדרך שהשרים אוכלין בהנאת עולם הזה, אשר הוא מותרות הנאת עולם הזה שנפל לחלק עשו הגדול, ולכאורה איך יצוה השי"ת בציווי ליהנות מן חלק חבירו שהוא גזול בידו, על כן צוה השי"ת ליקח את הטלה ביום השבת שהיה אז בעשור לחדש, להורות על האמור שמטעם שמירת שבת גם כל עולם הזה שלנו, כי בכל שבת אנחנו מצילין את העולם מן הסכנה, וזהו שנקרא השבת ההוא "שבת הגדול" שנתוודע אז שגם חלק 'עשו הגדול' לנו הוא ולבנינו, ובזה יונח לך מה שלא נקבע לזכירת הנס תמיד ביום העשירי רק תמיד ביום השבת, הבן, עכד"ק.

§

ניצוץ ל"ה

ביאור צידופי תיבות העולים מתיבת בראשית

ובספר חמשה מאמרות (מאמר תורת שבת, פרשת דברים, עמוד ע"ב) מביא הגה"ק ממונקאטש זצ"ל את דבריו אלו של הבני יששכר, וכתב שם לבאר שזה הרמז במה שכתוב בתיקוני זוהר שיש כמה צידופי תיבות העולים מתיבת 'בראשית', ומהם 'ברא' 'שית', ו'ירא' 'שבת', והכוונה בזה, 'ברא' 'שית' - כדברי רבנו

שהקב"ה ברא את עולמו רק לשה ימים בלבד, ובכל שבת על ידי שמירת הלכותיה מתקיים העולם לעוד ששה ימים, ועל כן 'רא' 'שבת' פירוש שצריך להיזהר מאד שלא לחלל את השבת, ואחרי שבני ישראל שומרים שבת נמצא שהם מצילים את העולם מזוטו של יום ומורת להם ליהנות מעולם הזה ועל כן כתיב 'בראשית' ודרשו חז"ל שהעולם נברא בשביל ישראל שנקראו ראשית, ושוב אין להקשות שהרי עשו נטל לחלקו את העולם הזה, כי אחרי שבני ישראל מצילים את העולם מכליון שפיר נברא העולם בשבילם ויכולים ליהנות מעולם הזה מדין מציל מזוטו של יום, עכ"ד, עיי"ש מה שביאר עוד בזה. [וראה להלן מה שהבאנו בשם השפע חיים צוק"ל בשיעור חומרש"י פרשת בא תשמ"א].

§

ניצוץ ל"ו

טעם שאומרים בשבת במנחה 'כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב'

בספר אור מנחם על מסכת אבות כתב לבאר על פי דבריו אלו של הבני יששכר שכתב שלפי דברי רבנו מותר לבני ישראל ליהנות גם מהעולם הזה, שבזה מובן המנהג שנהגו לומר בשבת במנחה קודם לימוד מסכת אבות המשנה (סנהדרין צ, א) 'כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא שנאמר (ישעיהו ס, כא) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ', והכוונה כך היא, כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא - ואין הכוונה על העולם הבא, אלא הפירוש שעל ידי שישראל שומרים שבת ממילא יש להם חלק במה שהעולם הזה מתקיים מכאן ולהבא עוד ששה ימים, וכיון שכן 'לעולם יירשו ארץ' פי' שמאחר ובני ישראל מקיימים את העולם ומצילים אותו מכליו הרי הם זוכים בו מדין מציל מזוטו של יום, ושפיר מורת להם ליהנות מהעולם הזה אף שעשו נטלו לחלקו.

וראה שם שביאר שלכן גם לומדים את מסכת אבות, כי מאחר ואנו נעשים שותפים בשבת להקב"ה, עלינו להדבק בדרכיו כמו שאמרו מה הוא רחום אף אתה רחום וכו', ודבר זה לומדים במסכת אבות אשר היא מלאה מוסרי חכמים לתיקון המידות, עיי"ש שהאריך עוד בזה בדברים ערבים.

§

ניצוץ ל"ז

מנהג אמירת ברכי נפשי בשבת, כי שבת הוא נפש העולם

בשו"ת אפרקסתא דעניא (חלק ד, סימן שפו) כתב בדרך אגדה, לטעם למנהג לומר בשבת קודש במנחה מזמור 'ברכי נפשי' על פי דברי רבנו ששבת קודש הוא נפש העולם והוא נותנת כח קיום חדש לעולם לשה ימים, על כן אומרים מזמור זה שבו נאמר (תהילים קד, ל) תשלח רוחך יבראון ותחדש פני האדמה, כי יש תחיית המתים באחרית הימים, אבל ישנה גם כן תחיית המתים מדי שנה בשנה, שבכל ימות החורף כח הצמח שבאדמה הוא כמו מת טמון בארץ חבלו ואפס כח התנועה החיונית. וישנם הרבה ממיני הברואים הקטנים שבימי החורף הם מתים שוכני קבר, ובימי האביב תקום טבע האדמה לתחיה, וכל שיח השדה יציץ ויפרח ואתם כל הברואים ההם ישובו ויחיו. ומי פעל ועשה זאת, הלא ה' הבורא ומנהיג לכל הברואים ועשה ועושה לכל המעשים, היא נפלאת בעינינו. וז"ש 'תסתיר פניך', שבעת החורף דומה כאילו השגחת חי החיים ב"ה, הוא בהסתרת פנים מכחות האדמה ויציריה, 'ויבהלון כו' ואל עפרם ישובון'. אבל כעבור ימי הסתיו 'תשלח רוחך יבראון', נעשו כלם כבריאה חדשה 'ותחדש פני האדמה'. וכל מזמור זה אומרים בשבת, כיון שנתבאר בדברי רבנו ששבת הוא נפש העולם, על כן ביום זה אומרים מזמור "ברכי נפשי", עכ"ד.

ויש להוסיף על דבריו בפשטות, שלפי דברי רבנו שבכל שבת נשפע חידוש פני אדמה ובהתחדשות הבריאה, וכל העולם מקבל נפש חדש וכח קיום לעוד ששה ימים, מובן ביותר שלכן אומרים מזמור זה שבו נאמר 'תשלח רוחך יבראון ותחדש פני אדמה', והבן (הכותב).

§

ניצוץ ל"ח

שבת הגדול – כי ביציאת מצרים נברא העולם מחדש

ובספר **חסד לאברהם** [לרבי אברהם ישכר בער הכהן מראדומסק] (לשבת הגדול, ד"ה עוד טעם) כתב בדרך אחת ליתן טעם למה נקרא שבת שלפני פסח בשם 'שבת הגדול', על פי דברי רבנו שהעולם נברא רק לששה ימים ובכל שבת נשפע כוח קיום לעוד ששה ימים. כי מלבד מה שבכל שבת נשפע קיום לעולם, מבואר עוד בספרים שבשעת יציאת מצרים היתה בריאת העולם מחדש, נמצא שבשבת שלפני יציאת מצרים נשפע לא רק המשך קיום לעולם, אלא אז נשפע הבריאה החדשה לגמרי שנבראה בליל פסח, ועל כן נקרא 'שבת הגדול' כי שבת זה גדול מכל שבתות השנה, שאין זה משפיע רק המשך קיום לעולם הישן בלבד, אלא מזה נמשך בריאה חדשה לגמרי, עכ"ק.

§

ניצוץ ל"ט

שבת הגדול – כי ביום זה נשפע קיום לעולם על ידי מצוות קרבן פסח

ובספר **מעגלי צדק** (פרשת בא) כתב בסגנון אחר טעם למה נקראת שבת שלפני הפסח שבת הגדול, וגם מדוע מציינים זאת דווקא בשבת בעוד שלקיימת הקרבן פסח היה בעשירי בניסן והיו צריכים לציין היום בחודש. אלא מבאר שם, כי אף שכתב רבנו שבכל שבת נשפע כוח קיום לעולם לששה ימים, מכל מקום אין זה קיום גמור וחזק, שהרי עיקר קיום העולם הוא על ידי קיום המצוות, והנה כשהיו ישראל במצרים ולא קיימו עדיין שום מצוה לא היה עדיין קיום גמור לעולם. אבל בעשירי בניסן שקיימו את המצווה הראשונה דהיינו לקיימת השה, אז נעשה קיום גמור לעולם בצירוף הקיום של יום השבת, ועל כן קורים לשבת זו 'שבת הגדול' שהוא שבת גדול במעלה, שעל ידי שבת יחד עם המצוה הראשונה שעשו בעשירי בניסן בא העולם על קיומו הגמור, עכ"ד.

§

ניצוץ מ'

על שמירת שבת יש שכר מצוה בהאי עלמא

בספר **באר שלמה** (ח"ג עמוד נ'), הובא גם באוצרותיהם של צדיקים פרשת ויקהל) כתב לחדש על פי דברי רבנו, שעל שמירת שבת זוכה אדם לשכר מצוה גם בהאי עלמא, כי הנה מבואר במפרשים שכל הסיבה שהקב"ה יכול לאחר לשלם את השכר לעתיד לבוא ואין בזה משום ביומו תתן שכרו, כיון שבאמת האדם אינו עושה בעצמו שום דבר במצוה כי הכל הוא מידו של הקב"ה, כמו שנאמר (איוב מא, ג) מי הקדמני ואשלם, דהיינו שהקב"ה הוא נותן לאדם לולב ושופר וסוכה וכו', וכל השכר אינו אלא חסד מאת ה' ואין בו משום ביומו תתן שכרו. אבל לפי דברי רבנו שעל ידי שמירת שבת מציל אדם את העולם מכליון

וממשיך כוח קיום לעולם לעוד ששה ימים, שוב לא שייך העניין של מי הקדימני ואשלם, כיון שגם האדם הוא שותף בכל מה שנמצא בכל הבריאה, ועל כן ב'יומו ת'תן ש'כרו נוטריקון 'שבת', כי על שמירת שבת זוכה אדם לשכר מצוה בהאי עלמא, עכ"ד עייש מה שביאר בזה.²

§

ניצוץ מ"א

שמירת שבת הוא מצוה שבין אדם לחברו שמקבל שכר בעולם הזה

בדרך אחרת כתב בספר בית יהודה [שפירא] (פרשת עקב) שעל פי דברי רבנו מבואר מדוע על שמירת שבת יש שכר מצוה גם בהאי עלמא, כי כל אדם ששומר שבת מציל את האדם מכליון ומשפיע כוח קיום לעולם לששה ימים נוספים, והנה ידועים דברי הרמב"ם בפירוש המשניות (פאה פ"א מ"א) שכל המצוות שבין אדם לחבירו נכללים בכלל "גמילות חסדים" שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה ויש שכר מצווה בהאי עלמא, מידה כנגד מידה לפי שהוא עשה חסד בעולם הזה. ואם כן בכל שמירת שבת יש בו גם חלק של בין אדם לחברו ושפיר זוכה אדם לשכר מצוה גם בהאי עלמא, עכ"ד.

וכדברים האלה מובא גם בקובץ אמרי קודש (פרשת עקב) לכ"ק אדמו"ר משומרי אמונים זצ"ל בעל החוקי חיים. וראה גם בספר ולאשר אמר (עניני שבת אות ג) שהלך בכגון דא.

§

ניצוץ מ"ב

הטעם שהועיל תנאי למעשי בראשית כיון שהעולם מתחדש בכל שבת

כ"ק האדמו"ר מפיטסבורג זצ"ל בספרו 'צדקת יוסף' כתב על פי דברי רבנו ליישב באופן נפלא את דברי הגמרא במסכת שבת (פח, א) דאמר ריש לקיש, מאי דכתיב (בראשית א, לא) ויהי ערב ויהי בקר יום הששי, ה"א יתירה למה לי, מלמד שהתנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית, ואמר להם, אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין, ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו, ע"כ. ולכאורה יש לשאול, כיצד מועיל תנאי זה עם מעשה בראשית, והלא המעשה קודם לתנאי, שהקב"ה התנה זאת עמהם אחרי שכבר נשלמה בריאתם. אכן לפי דברי רבנו מתורץ לנכון, כי הרי מתחילה ברא הקב"ה את עולמו רק לששה ימים בלבד, והבריאה מתחדשת בכל שבת על ידי קיום מצוות שבת, ושפיר הוי תנאי קודם למעשה.

ובזה מבאר שם באופן נפלא מדוע התנה הקב"ה תנאי זה דווקא ביום השישי, כיון שביום זה הסתיים כל כוח הקיום של העולם שנברא לששה ימים בלבד, ועל כן בזמן זה התנה עמהם שאם לא יקבלו ישראל את התורה יחזיר את העולם לתוהו ובוהו, והיה שפיר תנאי קודם למעשה, כיון שבאותו זמן עמד להסתיים כוח הקיום של העולם, עכ"ד.

¹ יש לציין כאן מה שכתב בספר שם משמואל (פרשת עקב) הסבר אחר מדוע על שבת יש שכר מצוה בהאי עלמא וז"ל: "כתבו המקובלים שרק שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, אבל שכר תורה איתא נמי בהאי עלמא, וראייתם מהא דכתיב "בשמאלה עושר וכבוד". ונראה לומר אותו הדבר על שכר שמירת שבת. כי שבת היא כללא דאורייתא, ובמדרש אמרו (דב"ר ריש עקב) 'אתה מקדש את השבת וכו' ואני נותן לך שכר, מניין וקראת לשבת עונג'. והטעם כי שכר מצוה בא ממקום גבוה מאד, ממקום שורש המצוה, ולא יתכן להוריד השכר להאי עלמא, מסיבת הקליפות המצויות בה שלא יינקו ממנה חיותם. אבל שבת, שכל דינין מתעברין מינה, אפשר לשלם השכר גם בהאי עלמא. עכ"ל.

וראה גם בספר **ידות אפרים** [להג"ר אפרים פישל פעלדמאן ז"ל] שגם תירץ כן על פי דברי רבנו, ופירש בזה בטוב טעם את סדר הכתובים בפרשת בראשיית, עיי"ש.

§

ניצוץ מ"ג

בשבת שלפני החתונה נברא העניין של 'אשר ברא ששון ושמחה'

בספר **אבני זכרון - רזא דשידוכא** (פרק י"ד) כותב הג"ר נחום רוטשטיין שליט"א ליתן טעם לשבח למנהג שעושים שמחה ומשתה בשבת שלפני החתונה, על פי דברי רבנו שבכל שבת מתחדשת הבריאה לעוד ששה ימים, והנה כל שמחת נישואין הוא גם עניין של בריאה, כמו שאומרים בברכות שבע ברכות 'אשר ברא ששון ושמחה חתן וכלה' וכו', וכשם שכל הבריאה מתחדשת ביום שבת קודש, אזי גם עניין בריאה זו של 'אשר ברא ששון ושמחה חתן וכלה' גם נברא בשבת שלפני החתונה, ועל כן עושים אז משתה ושמחה.

§

ניצוץ מ"ד

אמירת ויכולו ביחיד, כי העולם מתקיים ע"י יחיד ששומר שבת

בספר **ברך משה** (ויקהל, עמוד רעט) כתב לבאר על פי דברי רבנו מה שאמרו במסכת שבת (ק"ט, ב) אמר רבא ואיתימא רבי יהושע בן לוי, **אפילו יחיד המתפלל** בערב שבת צריך לומר ויכולו, דאמר רב המנונא, כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכולו מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית, שנאמר ויכולו, אל תקרי ויכולו אלא ויכולו, ע"כ. ולכאורה קשה, מנין חידש רבא שלגבי שבת מועיל עדות יחיד, בעוד שבכל התורה אין עדות פחותה משניים. אכן לפי דברי רבנו יש ליישב, שהרי כל קיום העולם הוא בזכות שיש בעולם שומרי שבת, והרי נתבאר בדברי רבנו שהיו דורות שהיה בכל עולם רק אדם אחד ששמר שבת ואפילו הכי נתקיים העולם בזכותו, ומכאן ראייה מועיל לעניין שבת גם עדות יחיד. ובזה יתבאר דברי הגמרא כמין חומר, שאחרי שאמרו שאפילו יחיד צריך לומר ויכולו, הבאי לכך ראייה ממאמרו של רב המנונא שהאומר ויכולו מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, והיינו כדברי רבנו שהעולם קיים רק על ידי שמירת שבת, וכיון שהיו דורות שבכל העולם לא היה כי אם אחד ששמר שבת, בהכרח שאפילו יחיד יש בכוחו לקיים את העולם על ידי שמירת שבת.

§

ניצוץ מ"ה

טעם מצוות שבת להודיע שהקב"ה מחדש את עולמו בכל רגע

בקרן לדוד (סוף פרשת ויקרא) כתב טעם שציוה הקב"ה לשמור שבת, להוציא מדעת הטועים כדור אנוש שעבדו ע"ז, וטעותם היתה שאף שהודו שהקב"ה ברא את העולם, אמרו שהוא כאומן שאחר שסיים לעשות את הכלי סילק את השגחתו ממנו, ובאמת הוא טעות מוחלט כי הקב"ה מחיה בכל רגע ורגע את עולמו ולמלי היה הקב"ה מפסיק את שפע חיות העולם היה הכל בטל ומבוטל. דבר זה יש ללמוד ממצות שמירת שבת, שכשם שנבאר בדברי רבנו שהעולם נברא רק לששה ימים ואם אין ישראל שומרים שבת

נפסקת כוח הקיום של העולם, והשבת היא נשמת העולם, ומכך ילמד אדם שהעולם לא נברא פעם אחת לעמוד על מכונו תמיד לעולם ועד, אלא הקב"ה מחדשו בכל עת.

ובזה כתב שם לבאר בדרך רמז מה שכתבו דורשי רשומות על הכתוב (ויקרא ה, כה) וכפר עליו הכהן לפני ה' ונסלח לו על אחת מכל אשר יעשה לאשמה בה, שהתיבות 'לאשמה בה' נוטריקון ל'אל א'שר ש'בת מ'כל ה'מעשים ב'יום ה'שביעי, והרמז בזה שכאשר אדם מביא קרבן על אשם גזילות, [שבזה מדבר שם הכתוב], הוא מתעורר אל לבו לשוב בתשובה על חטא הגזל, ששורשו בא מהעדר אמונה שהקב"ה מחיה בכל רגע ורגע את העולם וממציא לכל אדם פרנסה ואין אדם נוגע במוכן לחברו, וזה נלמד ממצוות יום השבת, והבן, עכ"ד.

§

ניצוץ מ"ז

השבת, וארץ ישראל, והצדיקים, הם הנקודה הפנימית בעולם שנה נפש

במכתב שכתב הגה"צ רבי משה מינדר זצ"ל (נדפס בספר יסוד המעלה ח"א עמוד תי"ג) כתב לבאר על פי דברי רבנו:

שבכל דבר בעולם יש בו נקודה מרכזית שהוא המחיה והמחזיק את כל אשר סביבו, יום השבת הוא הנקודה המרכזית בבחינת ה'שנה', דהיינו שמשפיע כוח קיום לעולם לעוד ששה ימים כדברי רבנו. ארץ ישראל, היא הנקודה המרכזית של כל העולם כולו שממנו נשפע כוח הקיום לכל העולם וכל העולם שותה מתמצית ארץ ישראל. והצדיקים הם הנקודה הפנימית של כל הנפשות שבעולם שכולם שואבים מהם כוח קיום להתחזק בעד ה' אלו קינו. ושלשה אלו העניינים, של שבת, ארץ ישראל, והצדיקים, המה אחוזים זה בזה לקשר את ישראל לאביהם שבשמים.

§

ניצוץ מ"ז

השבת והאחדות שניהם נותנים כוח קיום לעולם ולבני ישראל

בספר אמרי יהודה [סעקלהיד] (פרשת ויקהל) כתב לפרש הכתוב (שמות לה, אב) ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם, ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש וגו'. ויש לדקדק בלשון הכתוב אשר צוה ה' "לעשות", והלא שמירת שבת ממלאכה הוא בשב ואל תעשה ולא בקום ועשה.

אכן יתבאר, שכך אמר להם משה לבני ישראל, ישנם שני כוחות שמשפיעים קיום לכל העולם כולו ובני ישראל, השבת נותנת כוח קיום לעולם לשה ימים כדברי רבנו, ואחדות ישראל נותנת כוח גדול לקיום כל ישראל. וזה דבר הכתוב 'ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם - הכוונה שיעשו תמיד עניין זה של התאחדות כלל ישראל כמו שעשו עכשיו שנקהלו אליו כל עדת בני ישראל באגודה אחת, ומלבד זה גם 'ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש', ושני סגולות אלו, שב"ק ואחדות ישראל, המה כוחות נפלאים לקיום העולם וקיום כלל ישראל.

§

ניצוץ מ"ח

שבת קודש מסוגל לחדש חידושי תורה כיון שהעולם נברא ע"י התורה

בספר **ברך משה** (פרשת ויקהל עמוד ער) כתב על פי דברי רבנו, שלפיכך יום השבת מסוגל לחדש חידושי תורה, וזאת כיון שנתבאר שבכל שבת קודש נשפע כוח קיום חדש לעולם לעוד ששה ימים, והרי אמרו בזה"ק (ויקהל דף ר' ע"א) כי באורייתא איתברי עלמא, ואם כן בכל שבת שהעולם נברא מחדש הרי הוא נברא בתורה, ואז נשפע שפע חדש של חידושי תורה. וזהו שיסד האריה"ק בזמר לצפרא דשבתא 'קדם רבון עלמין במילין סתימין', פי שכאשר ברא הקב"ה את עולמו ברא באופן שבכל שבת נברא עולם חדש, ועל כן 'תגלון פתגמין ותימרון חידושא לעטר פתורא ברזא יקירא', דהיינו שיום השבת מסוגל לגלות פתגמין קדישין וחידושי תורה, עכ"ד.

§

ניצוץ מ"ט

כפי ההנהגה ביום השבת כך מתנהגים בכל ימות השבוע

בספר **עטרת יהושע**, להגה"צ רבי משה אריה פריינד זצ"ל, כתב שעל פי דברי רבנו מובן ביותר מה שהזכירו בספרן של צדיקים על כך שיש להתנהג ביום שבת קודש בהתרוממות והתעלות, ולהיזהר בכל המעשים שיהיו מתוקנים ונאותים, ולהשמר מכל משמר על קדושת הדיבור והמעשים, ועניין הדבר, כיון שנתבאר בדברי רבנו שבכל שבת נשפע כח הקיום לעולם לששה ימים הבאים, מעתה כפי התנהגותו של אדם ביום שבת קודש שבו נשפע הבריאה לשבוע הבא, כך יתנהג במשך ששת ימי המעשה הבאים, ומי חכם וישמר אלה להשמר ולהזהר בכל מעשיו בכל רגע מיום השבת, כי זה משפיע על צורת התנהגותו בכל ימות השבוע, עיי"ש שהאריך בזה.

§

ניצוץ נ'

הקב"ה כיבד את יום השבת שממנו יתקיים העולם, כמלך שמכבד שד

בבני יששכר (מאמרי השבתות מאמר ג, אות יא) כתב לבאר על פי דברי רבנו את דברי המדרש (ב"ר י"א, ה): 'שאל טורנוסרופוס הרשע את רבי עקיבא וכו', מאי שנא יומא דשבתא משאר יומא, אמר לו מאי שנא טורנוסרופוס משאר גוברין, אמר לו שרצה המלך לכבדני אמר לו אף זו שרצה המלך לכבדה', ע"כ. ולכאורה אינו מובן מאי שאל אותו הרשע, וכי לא ידע ששומרים ישראל את השבת בצווי השי"ת, ואם לא היה מאמין בזה והיה סובר שישראל בודים דבר זה מלבם היה לו לבקש תיכף מופת כמו שביקש אח"כ. וגם יש להתבונן בתשובת רבי עקיבא למה היה לו להמשיל במשל, היה לו לומר תיכף שרצה הקדוש ברוך הוא לכבדה ומה צורך למשל כיון שהוא דבר מובן. וגם, מהו התשובה שרצה הקדוש ברוך הוא לכבדה, משמע שהוא חוקה מבלי טעם, והנה הטעם מבואר בתורה כי בו שבת מכל וכו', וכן וינח ביום השביעי על כן ברך ה' את יום השבת.

אלא כותב **הבני יששכר**, שעל פי דברי רבנו יש לבאר, דזה הוא שאלת הרשע, 'שהוא ידע פירוש הפסוק' כי ששת ימים וכו' כמו שפירש רבנו דהיינו שהעולם נברא רק לששה ימים, ושאל: מאי שנא יום השבת משארי הימים שחלק לו הקדוש ברוך הוא הכבוד הזה, וכי לא היה יכול הקדוש ברוך הוא לברוא את

העולם שיהיו קיימים במאמרו כל ימות עולם בזולת יום השבת. אז השיב לו רבי עקיבא דרך חכמה, דהנה הרשע הזה היה שר ממונה מן המלך להנהיג את העם וכיוצא, ואמר לו רבי עקיבא מה גבר בגוברין, וכי לא היה יכול המלך לעשות התנהגות זה בעצמו בלי השתמשות בשרים וממונים, אז השיב לו אמת שהיה המלך יכול לעשות כן רק כי רצה לכבדני, ואמר לו רבי עקיבא שזה הוא ענין השבת שרצה הקדוש ברוך הוא לכבדה וחלק לה הכבוד והיקר ההוא, עכ"ד"ק.

§

ניצוץ נ"א

תכלית מעשה שמים וארץ

בספר **ייטב פנים** (יפה לעיניים אות יב) ביאר על פי דברי רבנו את נוסח התפילה בליל שבת קודש 'אתה קדשת את יום השביעי לשמך תכלית מעשה שמים וארץ', דהיינו שכיון שעל ידי השבת העולם מתקיים נמצא שהשבת הוא הגורם והסיבה לתכלית והמשך קיום שמים וארץ.

§

ניצוץ נ"ב

כי לששה כל ברואים ועומדים

בישמח משה (פרשת יתרו) מפרש על דברי רבנו את נוסח הזמירות לליל שבת קודש (זמר מנוחה ושמחה) 'שומריו וזוכריו המה מעידים כי לששה כל ברואים ועומדים', ולכאורה היה ראוי לומר כי 'בששה' כל ברואים ועומדים, אלא הכוונה כדברי רבינו שהעולם נברא מתחילתו שיוכל להתקיים רק 'לששה' ימים, ורק על ידי שומרי השבת הוא מתקיים לעוד ששה ימים.

§

ניצוץ נ"ג

זכרו כריח הניחוח

במעגלי צדק (ליקוטים לפרשת נח) מפרש על פי דברי רבנו את לשון הפייט בזמירות ליום שבת קודש 'יום שבתון אין לשכוח זכרו כריח הניחוח', דהיינו שכשם שריח הניחוח של קרבנו של נח שהוא גרם לקיום העולם, כמו שנאמר (בראשית ח, כא) וירח ה' את ריח הניחוח ויאמר ה' אל לבו לא אוסיף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם, כך גם השבת יש בכוחו לקיים העולם ולהעמידו בכל שבוע ושבוע.

§

ניצוץ נ"ד

אתה יצרת עולמך מקדם

בשו"ת **תשורות ש"י** (בסוף הספר) כתב לפרש על פי דברי רבנו את נוסח התפילה במוסף לשבת קודש 'אתה יצרת עולמך מקדם כלית מלאכתך ביום השביעי', ויש לדקדק בלשון אתה יצרת "עולמך", הלא

בוודאי כיון שהוא ברא את העולם הרי שהעולם שלו הוא. גם יש להבין הכוונה באומרנו אתה יצרת עולמך "מקדם" ולא ביאר קדם לאיזה דבר. אכן לפי דברי רבנו יתבאר, כי הנה במסכת חולין (קלו, א) דרשו 'ארצך' דידך אין, דשותפות לא. וזהו שאומרים 'אתה יצרת עולמך מקדם' - דהיינו שמקדם ליום השבת, היה העולם 'עולמך' דהיינו של הקב"ה בלבד בלי שותפות, אבל מיום השבת הראשון ואילך כבר לא היה העולם שלך בלבד, אלא בני ישראל שותפים בקיום הבריאה על ידי שמירת שבת, עכ"ד.

§

ניצוץ נ"ה

זה שיר של שבח של יום השביעי

בספר **לחם רב** (שחרית לשבת, א' תרמ"ג) ביאר על פי דברי רבנו את נוסח התפילה בשחרית לשבת 'זה שיר שבת של יום השביעי שבו שבת אל מכל מלאכתו' - פירוש שזהו שירו ושבחו של יום השבת, שבו ביום שבת מכל מלאכתו, דהיינו כפי דברי רבנו הנ"ך שהקב"ה בראו רק לששה ימים וביום השביעי שבת ובטל כוח הקיום של העולם, ורק השבת הוא המקיימו, וזהו שבח של השבת, ועל כך 'יום השביעי משבח ואומר מזמור שיר ליום השבת' דהיינו שיום השביעי משבח להקב"ה שנתן לו כוח גדול כזה לקיים ולברוא את העולם לעוד ששה ימים, ועל זאת 'טוב להודות לה'. וממילא נמשך מזה טובה לכל הברואים שזוכים להתקיים בעולם עוד ששה ימים לעבוד את בוראם ולתת לו שבח יקר, ומעתה 'לפיכך יפארו ויברכו לאל כל יצוריו וכו' המנחיל מנוחה לעמו ישראל', דהיינו שנתן לנו את יום השבת שבו זוכים עוד ששה ימים להיות בעולם ולעבוד את בוראם, עכ"ד.

§

ניצוץ נ"ו

כל ברכאין ביומא שביעא תלין

בספר **שפע חיים** (דרשות חומרש"י פרשת בא תשמ"א) הביא כ"ק מרן אדמו"ר מצאנז זי"ע את דברי רבנו, והאריך שם בגדולות ובנפלאות כדרכו בקודש להוסיף ציצים ופרחים על דברי רבנו, ונביא כאן תמצית דברי קדשו. בתוך דברי קדשו שם אמר, שעל פי דברי רבנו מובן בפשיטות דברי הזוה"ק (פרשת יתרו, דף פח, א) דכל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעא תליין, שהרי כל קיום העולם הוא רק על ידי יום השבת, ולכן כל הברכות וההשפעות נשפעות ביום זה.

§

ניצוץ נ"ז

אלמלא ישראל לא נתקיימו שמים וארץ

גם ביאר בזה מה שאמרו חז"ל (תנדבא"ר, פרק יח; וראה תענית ג, ב) אלמלא ישראל והתורה לא נתקיימו שמים וארץ, והכוונה כדברי רבנו, שהרי אלמלא בני ישראל לא היה מי שישמור את השבת ולא היה יכול להיות קיום לעולם.

על זו הדרך ביאר גם מה שדרשו במדרש (ב"ר א, ד; ויק"ר לו, ד) על הפסוק (בראשית א, א) בראשית ברא אלקים, בשביל ישראל שנקראו ראשית. דאיתא בתיקונים (תיקו"ז, תיקון יח, דף לא, ב) בראשית אותיות

ברא שית, ולהנ"ל הכוונה שהקב"ה ברא את העולם רק לששה ימים, אלא שעל ידי שבני ישראל שומרים את השבת מתקיים העולם לעוד ששה ימים. על כן שפיר דרשו בפסוק זה שכל בריאת העולם היה רק בשביל ישראל, שהרי אלמלא שבני ישראל ישמרו את השבת והיה העולם קיים רק שית יומין לא היה הקב"ה בורא כלל את השמים ואת הארץ, שהרי בוודאי לא היה רצונו לברוא את העולם על מנת שיחבר לאחר זמן קצר. [וכדברים האלה הבאנו לעיל בשם ספר חמשה מאמרות].

§

ניצוץ נ"ח

משה השתדל אצל פרעה שישמרו ישראל שבת כדי שיתקיים העולם

עוד ביאר שם **בשפע חיים** הא דאיתא במדרש (ב"ר א, ד), בראשית ברא אלקים, בשביל משה שנקרא ראשית שנאמר (דברים לג, כא) וירא ראשית לו. ויש לבאר מדוע דייקא בשביל משה נברא העולם. ולהנ"ל יבואר על פי דאיתא בטור (אורח חיים, סימן רפא) על מה שאומרים בתפילת שבת, ישמח משה במתנת חלקו וכו', דאיתא במדרש (שמו"ר א, כח) שכאשר היו בני ישראל במצרים אמר משה לפרעה, וכי יש לך עבדים שעובדים תמיד ואין להם מנוחה, וביקש ממנו שיתן להם יום אחד בשבוע למנוחה, והסכים פרעה לדבריו ואמר למשה שיבחר לו איזה יום שירצה, ובירר משה את יום השביעי למנוחה. וזהו ישמח משה במתנת חלקו, שהשבת היא מתנת חלקו שהנהיג מעצמו לבני ישראל שישמרו את השבת במצרים.

וטעם הדבר שהלך משה רבינו להשתדל על זה שישמרו בני ישראל את השבת, כי כל זמן שעדיין נשאר אחד מהדור הקודם אשר באו עם יעקב מצרימה, שעוד היה להם מסורת מבית אביהם לשמור שבת, היה יכול להיות קיום לעולם על ידם, אבל מעת שגבר קושי השעבוד יותר ויותר, והמצרים לא הניחו אותם לשמור שבת (שמו"ר ה, יח), חשש משה שלא יהיה קיום לעולם, ולזה שת תחבולות לבקש מפרעה שיניח לבני ישראל לשמור את השבת. נמצא שכל קיום העולם היה על ידי משה רבינו שפעל שיוכלו בני ישראל לשמור שבת במצרים. זהו כוונת המדרש, שבריאת העולם היה בשביל משה שנקרא ראשית, שהרי היה זמן מסויים בעולם שאלמלא משה לא היו כלל שומרי שבת בעולם ולא היה העולם יכול להתקיים, ונמצא שבשביל משה לבדו נתקיים העולם.

מטעם זה היה הים צריך להיבקע מפניו של משה, כי הלא כל טבע העולם היה משועבד וקנוי למשה שאלמלא פעלו היה כל העולם חוזר לתהו ובהו ולא היה שום קיום לטבעיות העולם ולבריאת שמים וארץ, ובזה נעשה משה רבינו מושל על הטבע, וכל הנבראים היו צריכים לשמוע בקולו.

על דרך זה יבואר נעוץ סוף התורה לתחילתה, שסיים ספר דברים (דברים לד, יאיב) לכל האותות והמופתים אשר שלחו ה' לעשות בארץ מצרים לפרעה ולכל עבדיו ולכל ארצו, ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל, ופתח (בראשית א, א) בראשית ברא אלקים וגו'. דהנה באמת יש לבאר איך היה משה רשאי לעשות את כל האותות והמופתים וכל היד החזקה ולשנות את הטבע שהטביע הקב"ה בעולמו, הלא הקב"ה ברא את העולם שיתנהג בדרך הטבע, אמנם להנ"ל שבזכות משה נתקיים העולם, שפיר היה כל הטבע כפוף אליו ולכן הותר לו לעשות אותות ומופתים.

זהו שאמר, לכל האותות והמופתים אשר שלחו ה' לעשות בארץ מצרים, ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל, ואם יפלא בעיניך איך היה רשאי לעשות כן לשנות את הטבע אשר בו ברא אלקים את העולם, לזה אמר בראשית ברא אלקים, אותיות ברא שית כנ"ל, שהקב"ה ברא את העולם לששה ימים בלבד, וקיום העולם התמידי הוא רק על ידי השבת, וכיון שמשה פעל שבני ישראל ישמרו שבת במצרים והביא קיום לעולם, שפיר הותר לו לעשות האותות והמופתים.

ניצוץ נ"ט

אין גזל בעכו"ם כיון שישדאל זוכים בכל העולם מדין מציל מזוטו של ים

עוד מבאר שם בשפע חיים על פי דברי רבנו, שבזה יבואר מה שהותר לבני ישראל ליטול ביזת מצרים, דנראה מזה שאין גזל לעכו"ם, וצ"ב טעם הדבר. ולהנ"ל יובן שפיר, כי הלא אלמלא היו בני ישראל שומרים שבת היה העולם נחרב וחוזר לתהו ובהו, ואז כל הגויים ורכושם לא היו במציאות בעולם כלל, נמצא שעל ידי שמירת שבת אנו נחשבים למצילים מזוטו של ים וכל מה שיש בעולם אינו שייך לאומות העולם אלא לנו, שעל זה שייך לומר אין חטפתי ודידי חטפתי (ראה קידושין יג, א), ולכן שפיר אין איסור בגזל עכו"ם מן התורה.

בזה מבואר מדוע הביא הקב"ה את מכת ארבה קודם מכת חושך, כי הנ כתב בבעל הטורים (שמות י, יד), שהארבה היה נח בשבת, [וראה בצמח דוד (פרשת בא ד"ה ויעל הארבה) שהביא רמז נאה לדבר, עייש]. ומצינו במכת חושך (רש"י, שמות י, כב), ולמה הביא עליהם חושך וכו' שחיפשו ישראל וראו את כליהם, וכשיצאו והיו שואלין מהו, כמו שאמר להם הקב"ה וישאלו איש מאת רעהו כלי כסף וכלי זהב וגו' (שם יא, ב), והיו אומרים אין בידינו כלום, אומר לו אני ראיתיו בביתך ובמקום פלוני הוא, וכך היה מוכרח להשאל לו, ע"כ, ומקורו במדרש (שמו"ר יד, ג). נמצא שכל תכלית מכת חושך היה כדי שיוכלו לשאול איש מאת רעהו כלי כסף וכלי זהב ושמלות בצאתם ממצרים.

ומטעם זה הקדים הקב"ה קודם מכת חושך את מכת ארבה שהיה נח בשבת ולא אכל את עשב השדה, להורות שכל הנבראים נחים ביום השבת כל אחד לפי אופןו ומדרגתו, "כי היות שכל קיום העולם וכל הנבראים הוא על ידי שמירת שבת, על כן יש בשבת טבע מנוחה ושביטה במדת מה לכל הנבראים". וכאשר יראו זאת בני ישראל ילמדו מזה שכל קיום העולם הוא על ידי שמירת השבת שלהם, ואם כן כל מה שאצל המצרים שייך להם, ושפיר ילכו במכת חושך לבתי המצרים.

§

ניצוץ ס'

אברהם אבינו זכה בכל העולם על ידי שמירת שבת

בזו הדרך מבאר שם בשפע חיים מה שדרשו חז"ל (ברכות ט, א) עה"פ (שמות יא, ב) דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו וגו' כלי כסף וכלי זהב, אמר הקב"ה למשה בבקשה ממך לך ואמור להם לישראל בבקשה מכם שאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב, שלא יאמר אותו צדיק ועבדום וענו אותם קיים בהם, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם. ודקדקו המפרשים (כלי יקר, שמות יא, ב) מהו שלא יאמר אותו צדיק, וכי בלא זה לא היה הקב"ה מקיים הבטחתו לישראל שיצאו ברכוש גדול.

אלא דמצינו אצל אברהם (יומא כח, ב) שקיים את כל התורה עד שלא ניתנה ואפילו עירובי תבשילין. וגירסת הגר"א (ראה קול אליהו, פרשת תולדות, ד"ה עקב אשר שמע; וראה שו"ת הרשב"א, חלק א, סימן צד) היא, אפילו עירובי תחומין. נמצא שאברהם אבינו שמר את השבת, והוא שדרשו חז"ל (ב"ר יב, ט) עה"פ (בראשית ב, ד) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, אל תקרא בהבראם אלא באברהם, כי על ידי שמר את השבת היה קיום לעולם. בפרט שבדורו היה אברהם אבינו, אב ידעך מנוער, בבחי' אחד היה אברהם (יחזקאל לג, כד), שרק בו מצינו בחז"ל ששמר את השבת, ואלמלא היה הוא שומר את השבת היה העולם חוזר לתהו ובהו. כן כתיב (בראשית יד, יט) ברוך אברם לקל עליון קונה שמים וארץ, שאברהם אבינו קנה שמים וארץ (ראה ב"ר מג, ז), והכוונה כנ"ל שעל ידי שמר את השבת ובזכותו היה קיום העולם, בזה קנה את השמים ואת הארץ והכל היה שייך לו.

לזה אמר הקב"ה, שלא יאמר אותו צדיק ויבוא בטענות שמגיע לבני ישראל רכוש מצרים, שהרי ועבדו וענו אותם קיים בהם, וכיון שעבדו בהם מצרים מגיע להם בדין שכר עבודתם. ועוד טענה, שהרי כיון שהוא בגדר "אותו צדיק" ששמר את השבת ועל ידי זה קנה שמים וארץ, הרי גם בני ישראל שמרו את השבת והיה קיום לעולם על ידם, וממילא גם הם קנו את מצרים ואת כל אשר להם, ואם כן מדוע ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם, הרי כיון שהכל שלהם על ידי שמירת שבת קודש אין כאן גזל ומותרים לקחת את כל רכוש מצרים, עכ"ק, ועיי"ש שהאר"ך עוד בדברים נפלאים בזה.

§

ניצוץ ס"א

טעם שמתחילים לומר סליחות במוצאי שבת

בשפע חיים לימי הסליחות (דרוש ג') מבאר מדוע נהגו בני אשכנז להתחיל באמירת סליחות דווקא במוצאי מנוחה, כי מאחר שנתבאר בדברי רבנו שעל ידי שמירת שבת מצילים בני ישראל את העולם בכליון ונמצא שזוכים בכל העולם מדין מציל מזוטו של ים (כמו שהזכרנו לעיל בשם הבני יששכר). ומה גם שיום השבת הוא יומא דאורייתא, ועל ידי לימוד התורה גם מקיימים בני ישראל את העולם כמו שאמרו חז"ל (נדרים לב א) אלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר (ירמיה לג, כה) אם לא ברית יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת, ומעתה כאשר אדם מישראל יושב ועוסק בתורה הריהו נעשה שותף לבריאת העולם (ראה גם לעיל ניצוץ ל' בשם העצי חיים), וטובים השנים יחד, כוח השבת וכוח התורה, לקיום העולם. ובזה יובן העניין שיש כוח לצדיקים לגזור אומר ויקם ולשדד מערכות הטבע, כיון שהם זוכים בעולם מדין מציל מזוטו של ים, והעולם שלהם הוא.

ומעתה יתבאר שבאמירת סליחות במוצאי שבת, אין אנו באים רק בדרך תחנונים בלבד, אלא גם בצירוף טענה על פי דין, ששורת הדין נותנת שצדיק יגזור והקב"ה יקיים לבטל הגזירות, כי הוא זוכה בעולם על ידי שמירת שבת ולימוד התורה, עכ"ד.

§

ניצוץ ס"ב

טעם שנקרא שבת שאחר סוכות 'שבת בראשית'

בספר **אהבת חיים** (לשבת בראשית) הביא את דברי רבנו שכתב שכל קיום העולם בששת ימי המעשה הוא על ידי השבת שלפניו, וכתב שיתכן לומר, שכל עניין זה נאמר רק כאשר ששת ימי המעשה הם ימי חול גמור, אבל כאשר חל יום טוב באמצע השבוע אזי גם ששת ימי השבוע הם קודש, כפי שכתב ביעב"ץ בטעם שאין אומרים ויהי נועם במוצאי שבת כאשר חל יום טוב באמצע השבוע הבא, כי כאשר חל יו"ט באמצע השבוע נשפע על כל ימות השבוע קדושת שבת ויו"ט להגן ולהושיע. ואם כן הדברים קל וחומר שבחודש תשרי, שהוא משופע בימים טובים, החל מראש השנה ויום הכיפורים וימי הסוכות, שבוודאי כל ימי החודש הם חטיבה אחת של קדושת שבת ומועד, ושוב אין צריך לקדושת השבת להמשיך קיום לעולם.

ובזה מובן מנהג העולם שקוראים לשבת הראשונה שאחר חג הסוכות "שבת בראשית", כי אחרי שעבור כל המועדים וחוזרים לימות החול, הרי זו השבת הראשונה שהעולם זקוק לקדושת השבת כדי להמשיך ולהתקיים, והשבת הוא משפיע עליו עניין של 'בראשית' דהיינו שייברא מחדש, עכ"ד.

ניצוץ ס"ג

סעודת מלוה מלכה – סעודת הודיה לקיום העולם

רעיון יקר אמר הג"ר יצחק שמואל שוורץ שליט"א רב דבית המדרש 'חסדא', שעל פי דברי רבנו יש ליתן טעם לסעודת מלוה מלכה במוצאי שבת קודש, כי הנה בכל שבוע, כאשר באים ששת ימי המעשה אל סיומם, חוששים כל ברואי תבל האם העולם ימשיך להתקיים עוד ששה ימים על ידי שמירת שבת, או שמא לא ישמרו שבת ויתבטל כוח הקיום של העולם שנברא רק לששה ימים, ודבר זה עומד למבחן במשך כל יום השבת האם ישמרו את השבת כהלכה, וכיון שיצאה השבת ולא נחרב העולם, מתגלה שאכן בני ישראל שמרו את השבת והשפיע הקב"ה לעולם חיות לעוד ששה ימים, ועל כך עורכים "סעודת הודיה" ושמחה, שהעולם לא נחרב וזכה לקיום עוד ששה ימים.

§

ניצוץ ס"ד

טעם שאיסור שבת חמור מאיסור נבילה

בספר **טעם הצבי** (פרשת בראשית) כתב שעל פי דברי רבנו יש ליישב מה שהעיר בחלקת יואב (או"ח סי' י"ד) על מה שכתבו הראשונים בשלהי מסכת יומא ששבת אשר עונשו בכרת חמור מנבילה שהוא באיסור לאו, ועל כן כשי שחולה שיש בו סכנה בשבת וצריך לאכול בשר, מוטב להאכילו נבילה ולא לבשל לו בשבת, (אלא שלמעשה יש שם סברות אחרות שנבילה עדיף, ואכמ"ל). והקשה החלקת יואב, שהרי נבילה איסורו עולם, ואילו שבת אין איסורו איסור עולם, רק ליום אחד בלבד, ואנן קיימ"ל שכהן ונזיר שהלכו בדרך ומצאו מת מצוה יטמאו נזיר שאין איסורו איסור עולם ולא יטמאו כהן שאיסורו איסור עולם.

אכן לפי דברי רבנו מיישב שם, שגם שבת קדושתו קדושת עולם, שהרי העולם מצד עצמו אין בו כוח לעמוד יותר מששה ימים, וא"כ איך שייך לומר שהנבילה יורת איסור עולם מהשבת, והרי גם הנבילה אין איסורו איסור עולם לולי שמירת שבת, שהרי אדרבה השבת עושה שיהיה מושג של "קיום לעולם", ולא יתכן שהשבת עצמו שהוא עושה את הנבילה להיות איסור איסור עולם, הוא בעצמו יהי נדחה מפניו מפני שהוא בעצמו אינו איסור עולם, ודו"ק.

§

ניצוץ ס"ה

אין קרבן שבת זו קרב בשבת הבאה, כיון שכל שבת הוא בריאה חדשה

במקום אחר כתב בספר **טעם הצבי** (פרשת פנחס) על פי דברי רבנו, כי הנה כתב רש"י על הכתוב (במדבר כח, י) עולת שבת בשבתו ולא עולת שבת זו בשבת אחרת, הרי שלא הקריב בשבת זו שומע אני יקריב שתיים לשבת הבאה, תלמוד לומר בשבתו, מגיד שאם עבר יומו בטל קרבנו, ע"כ. והקשה בפנים יפות, מדוע גם להלן שם (פסוק יד) כתוב לגבי קרבנות ראשי חודש 'עולת חודש בחודשו' וכתב שם רש"י שאם עבר יומו בטל קרבנו, ולמה כתבה התורה כן גב ראש חודש, והרי יש ללמוד כן מקרבנות שבת, עי"ש מה שתירץ. אכן לפי דברי רבנו יש לתרץ, שאם היה כתבו רק גבי שבת היה מקום לומר שרק קרבן שבת זו אי אפשר להשלים בשבת אחרת, כי בשבת זו עדין אין בעולם כח לקיום השבת הבאה, כי כל שבת משפעת

כח רק לששה ימים בלבד, נמצא שבשבת חיוב קרבן של שבת זו עדיין לא היה מציאות של חיוב לשבת הבאה, ועל כן אי אפשר להשלים קרבן של שבת זו בשבת אחרת, מה שאין כן בראש חודש, (ואף בין ר"ח אחד לחברו יש כמה שבתות, מ"מ אין הקרבן תלוי בשבת), עכ"ד. [ויש לפלפל בדבריו עפ"י דברי השם משמואל הנזכר לעיל בניצוץ כ"ט].

§

ניצוץ ס"ו

מיום שבת קודש נשפע מידת הענווה לבני אדם

בספר פתגמי אורייתא (שבת כל מקדש שביעי, פרשת קרח), כותב כ"ק אדמו"ר מפייטסבורג זצ"ל על פי דברי רבנו שיש כח ביום השבת להשפיע מידת הענווה, וזאת על פי מה שאמרו בגמרא מסכת חולין (פט, א) אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שמשים עצמו כמי שאינו, שנאמר (דברים לג, כז) ומתחת זרועות עולם. וכיון שנתבאר בדברי רבנו שיום השבת משפיע כוח קיום לעוד ששה ימים הרי בהכרח שתשפיע גם את הדבר המקיימה דהיינו מידת הענווה, עכ"ד, עיי"ש מה שפירש בזה.

§

ניצוץ ס"ז

כיון שקיום העולם הוא ע"י השבת, נהפך כל העולם למקום קדוש

עוד כתב כ"ק אדמו"ר מפייטסבורג זצ"ל בספרו פתגמי אורייתא (תשס"ד, פרשת בהר בחוקתי) על פי דברי רבנו שהעולם יונק כוח קיום במשך ששת ימי המעשה מהשבת שלפניה, ומאחר שהעולם יונק חיות מיום שבת קודש, בהכרח שהשבת גורמת להכניס בכל העולם את קדושת השבת, עד שכל הבריאה כולה הופכת להיות מקום של קדושה, וזה גורם סיוע לאדם בעבודת השי"ת, שהרי ידוע מה שכתבו בספרים הקדושים שאדם שנמצא במקום של קדושה הרי זה מסייע לו לעבודת את בוראו ביתר שאת, וכן אמרו חז"ל (סנהדרין פז, א) וקמת ועלית אל המקום - מלמד שהמקום גורם.

ועוד הוסיף שם על זו הדרך, שכל שבת העולם עולה ומתעלה מקדושה לקדושה, שהרי כאמור כל שבוע יונק מהשבת שלפניו את קדושת השבת, ובשבוע הבא כאשר העולם ממשיך ומתקיים על ידי קדושת השבת, הרי ניתוסף לעולם קדושה נוספת משבת זו, מלבד הקדושה שנשפע בכל השבתות שלפניו, כך שבכל שבוע העולם עולה ומתעלה מקדושה לקדושה. ובזה פירש שם הכתוב (שמות טז, כט) אל יצא איש ממקומו - פירוש שאין צריך לאדם לצאת לחפש אחר מקום קדוש שיסייע לו לעבודת ה', וסיבת הדבר שאחר 'ביום השביעי' - דהיינו שיום השבת כבר משפיע לכל העולם כולו להיות מקום קדוש, עכ"ד, ועיי"ש מה שהאריך בזה.

§

ניצוץ ס"ח

ע"י שמירת שבת זוכים לעבוד הבורא בענייני עוה"ז, ונוח לאדם שנברא

כ"ק אדמו"ר מסאטמער שליט"א אמר על פי דברי רבנו (חידושי תורה - מהר"א ט"ב, תשס"ז, פרשת קדושים) לבאר את סמיכות הכתובים (ויקרא יט, ג) איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו. כי הנה

אמרו חז"ל (עירובין יג, ב) נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, וביאר במהרש"א בחידושי אגדות (מכות כג, ב) דהיינו שספרו ומנו שיש יותר מצוות ל"ת ממצוות עשה, וא"כ האדם קרוב להפסד משכר ונוח לו שלא נברא, עכ"ד. אלא שכר תמהו כל המפרשים איך שייך לומר שנוח לו שלא נברא, והלא מפי עליון לא תצא הרעות.

אכן כבר כתב **בערוגת הבושם** (פרשת קדושים) שגם אחרי שמצוות ל"ת הם רבים ממצוות עשה, יש אפשרות שיהיו מצוות עשה רבים, וזאת על פי מה שאמרו בגמרא (ברכות סג, א) דרש בר קפרא, איזוהי פרשה קטנה שכל גופי תורה תלוין בה בכל דרכיך דעהו והוא יישר ארחתך (משלי ג, ו). וכשאדם עושה כל מעשיו לשם שמים, נמצא שיש בידו הרבה מצוות עד אין שיערו והוא קרוב לשכר מהפסד, ושוב נוח לו שנברא, עכ"ד.

והנה כתבו **המפרשים** (ראה באריכות לעיל ניצוץ ל"ד) שההיתר לבני ישראל ליהנות מהעולם הזה אף שעשו ויעקב חלקו ביניהם העוה"ז והעוה"ב, הוא לפי דברי רבנו שעל ידי שמירת שבת מצילים בני ישראל את העולם מכליון, וזוכים גם בעולם הזה מדין מציל מזוטו של ים. ומעתה נמצא שכל מה שיש לבני ישראל אפשרות ליהנות מהעולם הזה, וממילא לקיים את מצוות בכל דרכיך דעהו, ולהרבות מצוות עשה יורת ממצוות ל"ת, ועל ידי זה נוח לו שנברא, הכל הוא בזכות שמירת השבת, ודו"ק.

ומעתה יבואר סמיכות הכתובים, כי הנה כבר הערי החתם סופר בתורת משה (פרשת קדושים) שאם נוח לו שלא נברא לכאורה אין טעם שיכבד אדם את אביו ואת אמו, עיי"ש. על כן כיון שאמר הכתוב איש אמו ואביו תיראו הסמיך ואמר 'ואת שבתותי תשמורו', דהיינו שעל ידי זה תזכו בעולם הזה מדין מציל מזוטו של ים כדברי רבנו, ושוב תוכלו לקיים את העניין של בכל דרכיך דעהו לעבוד את הבור"ע גם בענייני עוה"ז, ושוב יהיה קרוב לשכר מהפסד ויהי נוח לו שנברא, ושפיר יהיה חיוב לכבד את אביו ואמו, ודו"ק.

§

עריכת והפצת הקובץ

לזכות ידידנו הדגול והנכבד

מגדולי תומכי המכון למורשת תורת בעל האור החיים הקדוש

הרה"ח יהודה בן שרה מרים שליט"א

זיכוי הרבים לזכות רבינו ותורתו הקדושהג תגן בעדו במגן האלף

לברכה והצלחה בכל אשר יפנה

בני חיי ומזוני רויחי וסייעתא דשמיא